

Tre tvåspråkiga kommuners lingvistiska landskap

Karolina Junell, 41999

Pro gradu-avhandling i svenska språket

Handledare: Saara Haapamäki

Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi

Åbo Akademi

2022

ÅBO AKADEMI – FAKULTETEN FÖR HUMANIORA, PSYKOLOGI OCH TEOLOGI
Abstrakt för avhandling pro gradu

Ämne: Svenska språket	
Författare: Karolina Junell	
Arbetets titel: Tre tvåspråkiga kommuners lingvistiska landskap	
Handledare: Saara Haapamäki	
<p>Abstrakt: Syftet med avhandlingen är att undersöka tre tvåspråkiga orters lingvistiska landskap. Orterna har sinsemellan mycket olika språkfördelning och jag vill därför jämföra orterna med fokus på nationalspråkens användning både på offentliga och privata skyltar. Jag försöker ta reda på om den språkliga demografin inverkar på det lingvistiska landskapet.</p> <p>Materialet för studien består av sammanlagt 449 skyltar från Nykarleby, Kristinestad och Pyttis. Orterna väljs baserat på språklig demografi och invånarantal för att de ska kunna jämföras med varandra. Materialet är insamlat på tio basserviceplatser och fyra idrottsplatser på varje ort. Materialet består av 173 skyltar från Nykarleby, 134 skyltar från Kristinestad och 142 skyltar från Pyttis.</p> <p>Forskningen om lingvistiska landskap, som är en del av sociolingvistik, studeras skyltar i det offentliga rummet. Studieobjektet <i>skyltar</i> ska förstås i vid bemärkelse, eftersom all typ av text kan analyseras som en skylt. Skyltar finns till för att göra platser begripliga för befolkningen, men de berättar därtill något om den sociolingvistiska kontexten på platsen. I det lingvistiska landskapet kopplas språk och plats samman, och att använda sitt språk på en skylt innebär att man gör anspråk på platsen. I och med detta kan det lingvistiska landskapet vara en central kontext för minoritetsspråkens synlighet och status. Studiet av lingvistiska landskap visar på vilka språk som används och värderas på platsen, men också hur de här språken används och av vem.</p> <p>Studien visar att både finska och svenska är synliga på samtliga undersökta orter, men i mycket varierande grad. Resultaten visar att offentliga skyltar i Kristinestad i hög grad är tvåspråkiga. Skyltar från privata aktörer innehåller i majoriteten av fallen både svenska och finska, men i lägre grad än på de offentliga skyltarna. I Nykarleby är offentliga skyltar oftare tvåspråkiga än privata, men inte i lika hög grad som i Kristinestad. Majoriteten av skyltarna i Nykarleby är ändå tvåspråkiga. I Pyttis syns en liten skillnad mellan offentliga och privata skyltar, men båda typerna av skyltar visar sig var övervägande enspråkiga, på finska. Studien visar på att det i någon mån finns ett samband mellan lingvistiska landskap och språklig demografi, men att andra faktorer också är avgörande.</p>	
Nyckelord: lingvistiska landskap, språkliga landskap, sociolingvistik, språklig demografi, skyltar, offentliga skyltar, privata skyltar, språkpolicy	
Datum: 4.5.2022	Sidoantal: 63
Abstraktet godkänns som mognadsprov:	

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Lingvistiska landskap i en tvåspråkig nation	1
1.2 Bakgrund	2
1.2.1 Forskningsfältet	3
1.2.2 Tidigare forskning	4
1.3 Syfte och frågeställning	5
1.4 Avhandlingens struktur	6
2 Finlands språkpolicy och kommunerna	7
2.1 Finlands rådande språkpolicy	7
2.2 Val av kommuner	8
2.3 Nykarleby – Uusikaarlepyy	10
2.4 Kristinestad – Kristiinankaupunki	10
2.5 Pyhtää – Pyttis	11
3 Teori	12
3.1 Lingvistiska landskap	12
3.2 Spolsky: språkpolicyens tre byggstenar	14
3.3 Backhaus: studiet av lingvistiska landskap	16
4 Metod och material	18
4.1 Materialinsamlingsmetod	18
4.2 Kvantitativ analysmetod	20
5 Resultat	23
5.1 Nykarleby	25
5.1.1 Offentliga skyltar	25
5.1.2 Privata skyltar	30
5.2 Kristinestad	34
5.2.1 Offentliga skyltar	35
5.2.2 Privata skyltar	41
5.3 Pyttis	46
5.3.1 Offentliga skyltar	46
5.3.2 Privata skyltar	54
6 Diskussion	57
6.1 Tvåspråkighet på tre orter	57

6.2 Offentliga skyltar.....	58
6.3 Privata skyltar.....	60
6.4 Språkfördelning och LL.....	62
Litteraturförteckning.....	64

Tabeller

Tabell 1 Statistik över språksituationen i kommunerna	9
Tabell 2 Språklig fördelning (%) på skyltar, kommunvis	24

Figurer

Figur 4 Exempel från Kristinestad.....	20
Figur 5 Tvåspråkig offentlig skylt i Nykarleby med finska som prominent språk.	27
Figur 6 Exempel på skylt som förstärker det prominenta språket med grafiska medel.	28
Figur 7 Exempel på text som visar prominens åt svenskan endast genom språkens ordningsföljd.....	31
Figur 8 Exempel på skylt som framhäver finskan som prominent språk genom grafiska medel.	32
Figur 9 Användning av samiska på en skylt i Kristinestad.	36
Figur 10 Skylt där svenska jämnställs med engelska i Kristinestad.....	37
Figur 11 Enspråkigt svensk skylt med covid-relaterade instruktioner.	39
Figur 12 Dold flerspråkighet i Kristinestad, den svenskspråkiga texten.....	40
Figur 13 Dold flerspråkighet i Kristinestad, den finskspråkiga texten.....	40
Figur 14 Skylt från Österbottens räddningsverk, insamlad i Kristinestad.....	42
Figur 15 Skylt i Kristinestad där valet av prominent språk är otydligt.	43
Figur 16 Avvikande skyltning vid ekopunkten i Kristinestad.....	44
Figur 17 Den typiska skyltningen vid ekopunkten i Kristinestad.	44
Figur 18 Flerspråkig skylt i Pyttis.	48
Figur 19 Trespråkig skylt med engelska som prominent språk.....	49
Figur 20 Skylt där postens namn används parallellt på finska och svenska.....	50
Figur 21 Skylt i Pyttis där både K Market och Posti står som sändare.	52
Figur 22 Pyttis tvåspråkiga logotyp på en annars enspråkig skylt.	53
Figur 23 Tvåspråkig skylt vid ekopunkten i Pyttis.....	55

1 Inledning

Finland erbjuder intressanta offentliga rum då det kommer till studier inom lingvistiska landskap. Finland är en nation med två likvärdiga nationalspråk, finska och svenska, och invånarnas språkliga rättigheter fastställs i och skyddas genom en språklag. Eftersom den svenskspråkiga delen av befolkningen står i en kraftig minoritet väcks dock frågor om hur landets officiella tvåspråkighet eller den språkliga demografin speglas i gatubilden.

1.1 Lingvistiska landskap i en tvåspråkig nation

Den här avhandlingen görs inom ramarna för forskningsfältet *lingvistiska landskap* (eng. *linguistic landscapes*), ett fält där studieobjektet är språk, i det här fallet skrivet språk, i det offentliga rummet. De undersökta rummen är tre orter i Finland med utstickande språklig invånarfördelning som genom att de alla dessutom är officiellt tvåspråkiga ger ett intressant underlag för jämförelse. Den offentliga skyltningen, som myndigheterna står för, styrs av en lagstadgad språkpolicy som likställer svenska och finska. Skyltar från privata sändare, företag och privatpersoner, regleras inte på samma sätt. I den här avhandlingen är studiet och jämförelsen av båda typerna av skyltar central.

Språk i det offentliga rummet väcker också reaktioner bland privatpersoner och i medierna. Svenska Yle publicerar i november en artikel av Gröhn (2021) som belyser kritik mot skyltningen i kollektivtrafiken i Helsingfors. Artikeln uppger att de svenska och finska texterna inte är likvärdiga. Den finska texten skrivs i ett fall med fetstil, medan HRT (Helsingforsregionens trafik) använder vanlig stil för svenskan. I ett annat fall används en mindre stil för svenskan och engelskan än för finskan. I och med detta likställs svenskan med ett främmande språk. Gröhn uppger att klagomål förts fram till Justitieombudsmannen angående skyltningen, och JO citeras i artikeln: "HRT jämställer de svenskspråkiga texterna - i motsats till de finskspråkiga - med text på främmande språk när det gäller stilen. Det här är inte att behandla nationalspråken likvärdigt". Enligt JO är inte skillnaden i font direkt lagstridig, men hur man behandlar text på nationalspråken i relation till främmande språk inverkar på jämlikheten. I artikelns kommentarsfält verkar läsarna engagerade i frågan och liknande problematik annanstans i samhället lyfts fram. Den refererade artikeln visar att så väl lekmän som experter bevakar och utvärderar det lingvistiska landskapet. Med tanke på Finlands språksituation, där två språkgruppers

behov och rättigheter ska tillgodoses, är ämnet särskilt angeläget att studera ur en språkvetenskaplig synvinkel.

Finland är ett alltså ett tvåspråkigt land, men en jämställd tvåspråkighet verkar i praktiken svår att åstadkomma. I Finland har Syrjälä (bl.a. 2015, 2018a) gjort flertalet LL-studier med fokus på tvåspråkigt språkbruk. I sin doktorsavhandling (Syrjälä 2018a:77–78) konstaterar han att svenskan är synlig i de lingvistiska landskap han undersöker, men att helhetsintrycket inte är tvåspråkigt. Däremot menar han att den synlighet svenskan ändå får i LL ger språket en plats i det finska samhället, och kanske i förlängningen i människors uppfattning av det.

I den här avhandlingen fokuserar jag på tre tvåspråkiga orter i Finland och undersöker ett urval skyltar i dem. De utvalda orterna är Nykarleby, Kristinestad och Pyttis. Kommunerna representerar på sätt och vis tvåspråkighetens ytterligheter: Pyttis är demografiskt så gott som enspråkigt finskt, Nykarlebys invånare är så gott som enspråkigt svenskspråkiga och Kristinestad har en relativt jämn fördelning av de två nationalspråken. Alla tre orter är ändå tvåspråkiga enligt Statsrådets förordning (Finlex 2013). Genom att analysera just de här lingvistiska landskapen vill jag undersöka hur den språkliga demografien påverkar orters lingvistiska landskap.

Syrjälä (2018a) undersöker också tvåspråkiga orter med omvända språkförhållanden i sin doktorsavhandling, vilket gör att det redan finns en del kunskap om tvåspråkighet i finländska lingvistiska landskap. Syrjälä undersöker Grankulla och Karis, vilka båda har en 60:40-fördelning mellan svenska och finska. Han fokuserar dock främst på namnbruk och språkbrukarnas attityder. Min studie ger mervärde till forskningsfältet genom att undersöka orter med större skillnader i språkfördelningen. Genom detta kan jag diskutera språklig demografi som en bakgrundsfaktor till hur lingvistiska landskap förverkligas på tvåspråkiga orter i en finländsk kontext.

1.2 Bakgrund

I det här avsnittet ger jag bakgrund på å ena sidan forskningsfältet *lingvistiska landskap* (LL) och forskningsläget i Finland, å andra sidan på vad tidigare forskning konstaterar om lingvistiska landskap och språklig demografi.

1.2.1 Forskningsfältet

Begreppet *linguistic landscape* presenterades och parades ihop med dess nuvarande forskningsfält år 1997 av Landry och Bourhis. De är också upphovsmännen till forskningsfältets mest citerade definition:

The language of public road signs, advertising billboards, street names, place names, commercial shop signs, and public signs on government buildings combines to form the linguistic landscape of a given territory, region, or urban agglomeration.

(Landry & Bourhis 1997:25)

Definitionen ger i dagsläget mervärde då den fungerar som stomme för forskningsfältet, även om studierna idag utökats och sker på ett betydligt bredare spektrum än de exempel Landry och Bourhis ger ovan. Forskningsfältet är relativt anpassningsbart och vad som kan klassas som studieobjekt omförhandlas ständigt. De sex exempel på studieobjekt som ovanstående definition ger är bara en bråkdel av vad som idag studeras inom LL-forskningen.

Fältet har gynnats kraftigt av den teknologiska utvecklingen, framför allt då det kommer till materialinsamling. De forskare som tidigt studerade LL fick antingen använda sig av otillförlitliga analoga bilder eller i fältet föra anteckningar om skyltarna (Backhaus 2007:54–55). Gorter (2014) gör en översikt över fältet, där han sammanfattar utvecklingen som skett sedan Landry och Bourhis prövat definiera området. I artikeln lyfter Gorter (2014:kap 2) fram teknologins framfart, som dessutom möjliggjort många nya typer av studieobjekt, t.ex. i form av elektroniska skärmar som bläddrar mellan olika innehåll, skyltar som skapas av led-lampor och neonljus, videomeddelanden som visas på skärmar och olika interaktiva displayer med touch-effekt. Här vill jag också uppmärksamma den form av LL-forskning som studerar virtuella landskap, där både webbsidor och olika typer av sociala medier agerar landskap. Gorter poängterar dessutom skiftet från att endast studera permanenta och fasta skyltar till att många forskare också inkluderar rörliga och tillfälliga skyltar. Hit hör text som hittas på fordon, kläder, skräp och andra icke-permanenta föremål. Gorter nämner att till och med talat språk kan inkluderas som ett studieobjekt inom LL. En förändring inom fältet har också skett då det kommer till de geografiska platser som studeras. Gorter (2014:kap 2) menar att

forskningen tidigare utspelat sig i huvudsakligen urbana miljöer, men att den nu också kan ske på mer rurala platser.

Sammanfattningsvis kan allt från klassiska affischtavlor (eng. *billboards*) med text till elektroniska monitorer med ett föränderligt innehåll, kvitton som människor slänger på marken och det som någon på gatan säger till sitt sällskap behandlas som studieobjekt för det som idag kallas *lingvistiska landskap*. Städer och landsbygd, mer och mindre offentliga platser, hela gator, ett klassrum, en webbsida eller ett köpcentrum, scenerna är många. LL kan kombineras med pedagogik, sociologi, geografi, politik, juridik, ekonomi och många fler inriktningar (Järlehed 2011:1). Lingvistiska landskap är, som jag visar här ovan, både ett dynamiskt och mångsidigt fält. Studier inom LL har förändrats mycket på den relativt korta tid fältet har existerat och användningspotentialen är stor.

1.2.2 Tidigare forskning

I början av 2000-talet gavs några tonsättande studier ut, däribland Reh (2004), som å ena sidan ger ett metodologiskt bidrag till fältet genom att presentera en analysmodell för flerspråkiga skyltar, å andra sidan studerar hon det lingvistiska landskapet i Lira Town, Uganda. Rehs fokus ligger alltså på flerspråkighet, och modellen behandlar skyltars mobilitet, flerspråkighetens synlighet och formen av översättning. Modellen, eller delar av den, har flitigt använts i senare studier och t.ex. Backhaus (2007), vars analysmodell jag följer i min kvantitativa analys av materialet, inkluderar analyskategorier som ursprungligen stammar från Reh.

År 2006 publicerades två tongivande studier för LL: Cenoz och Gorter och Ben-Rafael m.fl. Cenoz och Gorter (2006) jämför användningen av minoritetsspråken frisiska i Ljouwert (Friesland) och baskiska i Donostia (Baskien). De konstaterar att även om majoritetsspråken i respektive område ges mest synlighet i båda landskapen, används minoritetsspråken ändå olika beroende på hur språkpolicyerna ser ut i landet. I Baskien har interventioner gjorts för att återupprätta baskiskans status, vilket också syns i det lingvistiska landskapet. I Friesland har inte samma grad av språkintervention gjorts för frisiskan och det här får i sin tur följder i deras LL. Ben-Rafael m.fl. (2006) undersöker användningen av de tre största språken i Israel (hebreiska, arabiska och engelska) och konstaterar att engelskan har en mycket stark position i landet och att språket ges hög

prestige. Studien särskiljer tydligt på offentliga och privata skyltar och härifrån härstammar begreppen *top-down* och *bottom-up*, som används om offentliga och privata skyltar. Offentliga skyltar (*top down*) har en offentlig bakomliggande sändare, t.ex. staten eller kommunen, medan privata skyltar (*bottom up*) har en privat bakomliggande sändare, t.ex. ett privat företag eller en privatperson. Studien poängterar vikten av att göra skillnad på offentliga och privata skyltar, då offentliga instanser ofta kontrolleras av olika språkpolicyer, medan privata aktörer i regel är mer autonoma. Ben-Rafael m.fl. diskuterar dessutom tre faktorer som potentiellt inverkar på skapandet av det lingvistiska landskapet ur ett sociologiskt perspektiv.

Studierna av LL har i den nordiska kontexten oftast fokuserat på tre olika teman, menar Syrjälä (2018a:35), nämligen traditionella minoritetsspråk som samiskan, olika invandrarspråk och engelska. En del studier har också gjorts i den finlandssvenska kontexten. Den mest omfattande LL-forskningen av svenskan i Finland sammanställs i en doktorsavhandling av Syrjälä (2018a). Avhandlingen består av fem delstudier som behandlar teman som tvåspråkighet, namn och språkbrukares uppfattning av LL. Syrjälä (2015) har dessutom studerat svenskan i Helsingfors metro i en fristående studie. Där kunde han, liksom i doktorsavhandlingen, konstatera att svenskan visserligen är synlig, men så gott som bara på officiella skyltar. Mellan Syrjäläs forskning och min studie kan paralleller dras, och de här studierna av LL i den finländska kontexten är därför mycket relevanta för min avhandling.

Andra LL-studier som utförts med hänvisning till svenska i Finland är t.ex. Östman (2017) som studerar dialektala skyltar i byn Solf i Österbotten, Mattfolk (2017) som kombinerar LL och onomastik genom att studera språkbrukares attityder till engelska namn i Närpes, Sjöblom (2013) som undersöker kommersiella namn i Åbo, och Koskinen (2012) som ser på stadsdelen Hervanta i Tammerfors. Utöver dessa studier har flera forskare studerat nordkalotten och samiskan ur ett LL-perspektiv (se t.ex. Salo 2012, Pietikäinen & Kelly-Holmes 2016 och Pietikäinen m.fl. 2011).

1.3 Syfte och frågeställning

Finland är ett tvåspråkigt land med finska och svenska som, i varje fall till lagen sett, likvärdiga nationalspråk. Som Syrjälä (2018a:77) konstaterar i sin doktorsavhandling är

dock svenskans minoritetsställning i samhället också tydlig i landets lingvistiska landskap, vilket leder till att ”det lingvistiska landskapet som helhet knappast uppfattas som tvåspråkigt”. Med Syrjäläs slutsatser som grund vill jag undersöka om det här gäller oavsett ort eller om den språkliga demografin på orten kan bidra till ett mer eller mindre tvåspråkigt LL. Hur påverkar en stark svenskspråkig majoritet det lingvistiska landskapet? Tillika, hur inverkar en stark finskspråkig majoritet på skyltningen? Och kan likvärdig tvåspråkighet uppnås i det lingvistiska landskapet om invånarnas demografiska fördelning kräver det, som i Kristinestad?

Syftet med den här avhandlingen är att studera och jämföra lingvistiska landskap i tre tvåspråkiga kommuner i Finland. Tyngdpunkten ligger nationalspråkens användning på offentliga och privata skyltar, men engelskan – som i den globaliserade världen ofta ses som ett användbart och prestigefyllt språk – undersöks också till viss mån. Kommunernas varierande språkliga demografi erbjuder ett intressant underlag för att komparativt undersöka följande frågeställningar:

- Vilken synlighet ges svenska och finska på offentliga respektive privata skyltar?
 - o I vilken grad används minoritetsspråket på orter med en stark språklig majoritet?
 - o Vilken roll får engelskan i de här lingvistiska landskapen?
- Hur hanterar offentliga och privata aktörer skyltning parallellt på finska och svenska?
- Inverkar den språkliga demografin på orten det lingvistiska landskapet?

Eftersom det på offentliga och privata aktörer ställs olika krav då det kommer till språkanvändning är det centralt att särskilja på deras skyltar. Jag vill å ena sidan jämföra den offentliga skyltningen med den privata, å andra sidan se skillnader och likheter mellan kommunerna.

1.4 Avhandlingens struktur

I kapitel två tar jag upp den offentliga språkpolicyn i landet samt redogör för valet av kommuner. Kapitlet innehåller också en beskrivning av de kommuner jag studerar. Det tredje kapitlet är ett teorikapitel där jag beskriver området *lingvistiska landskap* och

redogör för teorier om språkpolicyer. I kapitel fyra presenterar jag de metoder jag använder mig av i materialinsamlingen och i analysen samt ger en inledande beskrivning av materialet. I det sjätte kapitlet redogör jag för resultaten från analysen och i kapitel sju diskuterar jag resultaten mer kvalitativt samt sammanfattar studien.

2 Finlands språkpolicy och kommunerna

Eftersom jag i den här avhandlingen undersöker tre kommuner med vitt skilda språksituationer beskriver jag till näst den finländska språkkontexten och de utvalda kommunerna. Initialt redogör jag för den lagstadgade språkpolicyen i Finland för att etablera vilka språkliga bestämmelser som gäller för tvåspråkiga kommuner. Jag motiverar sedan valet av kommuner och beskriver språksituationen i Nykarleby, Kristinestad och Pyttis. Jag hämtar statistik om kommunerna och deras språksituation från Statistikcentralen. Statistiken har mellan åren 1990 och 2020 förts årligen.

2.1 Finlands rådande språkpolicy

I den här avhandlingen fokuserar jag på tvåspråkiga kommuner. En kommun fastställs som tvåspråkig om den svensk- eller finskspråkiga minoriteten utgör minst 8 % eller om antalet som tillhör minoriteten uppgår till 3 000 personer. Om minoriteten i en tvåspråkig kommun sjunker under 3 000 personer eller om den utgör mindre än 6 % blir kommunen åter enspråkig. En kommun kan också bli eller förbli tvåspråkig om fullmäktige begär det. (Finlands språklag 6.6.2003/423:5§.)

Syftet med språklagen (Finlands språklag 6.6.2003/423) är att trygga befolkningens språkliga rättigheter. Nedan följer några väsentliga utdrag ur språklagen. Med 'tvåspråkiga myndigheter' avses i lagen både statliga och kommunala myndigheter.

Information som statliga och kommunala myndigheter riktar till allmänheten skall ges på finska och svenska i tvåspråkiga kommuner. Det behöriga ministeriet skall se till att information som är väsentlig för individens liv, hälsa och säkerhet samt för egendom och miljön ges på båda nationalspråken i hela landet. En tvåspråkig myndighets meddelanden, kungörelser och anslag samt annan information till allmänheten skall finnas på finska och svenska. Att utredningar, beslut eller andra

liknande texter som en myndighet utarbetat publiceras medför inte att de behöver översättas som sådana. Myndigheten skall dock se till att både den finskspråkiga och den svenskspråkiga befolkningens behov av information tillgodoses.

(Finlands språklag 6.6.2003/423:32§)

Texten på skyltar, trafikmärken och andra motsvarande anslag som riktar sig till allmänheten och som myndigheterna sätter upp i tvåspråkiga kommuner skall finnas på finska och svenska, om man inte enligt internationell praxis använder enbart ett utländskt språk.

(Finlands språklag 6.6.2003/423:33§)

Tvåspråkiga kommuners instruktioner och liknande regler skall utfärdas på finska och svenska.

(Finlands språklag 6.6.2003/423:29§)

Lagen styr kommunernas språkanvändning och ska appliceras på allmän information en kommun ger ut till befolkningen, hit hör t.ex. språkanvändning på trafikskyltar och vägmärken, men också meddelanden och regler. Lagen uppmanar därtill tvåspråkiga kommuner att ”i sin service och i annan verksamhet utåt visa att den använder båda språken” (Finlands språklag 6.6.2003/423:23§).

Kommunförbundet (2020) har på sin webbplats samlat information kring tvåspråkiga kommuner i Finland. De sammanfattar att kommuners språkliga status bestäms för en tioårig period åt gången och den nuvarande kommunindelningen gäller mellan åren 2013–2022. År 2021 fanns det 310 kommuner: 33 tvåspråkiga kommuner varav 15 med en finskspråkig majoritet och 18 med en svenskspråkig majoritet. Det finns 16 enspråkigt svenska kommuner, alla belägna på Åland, och resterande kommuner är enspråkigt finska.

2.2 Val av kommuner

Som jag nämner ovan har Syrjälä (2018a:77–78) redan kunnat konstatera att svenskan har en tämligen svag ställning i Svenskfinlands lingvistiska landskap och att språket främst används på offentliga skyltar. Vi vet också att lingvistiska landskap är en produkt

av många faktorer, så som historiska, sociala, politiska och demografiska (se t.ex. Shohamy m.fl. 2010, *Introduction*).

Att de utvalda orterna är lagstadgat tvåspråkiga är väsentligt, eftersom språklagen ställer olika krav på enspråkiga kontra tvåspråkiga kommuner. Det finns en handfull tvåspråkiga kommuner i Finland med en finskspråkig minoritet på under 10 % av befolkningen: Korsnäs, Larsmo, Malax, Nykarleby, Närpes och Pedersöre (Kommunförbundet 2020). De här kommunerna är alla relativt små och belägna i Österbotten. Det finns sju tvåspråkiga kommuner som har en svenskspråkig minoritet som är mindre än 10 % av kommunens befolkning: Helsingfors, Esbo, Åbo, Lojo, Pyttis, Mörskom och Vanda. Bland de här kommunerna väljer jag Nykarleby (svenskspråkig majoritet) och Pyttis (finskspråkig majoritet) med motiveringen att de mycket väl motsvarar varandra sett till befolkningsmängd samt att de har omvända språkförhållanden.

Den tredje kommunen fungerar som en brygga mellan de två ytterligheterna samtidigt som den har ett egenvärde i att två jämnstora språkgrupper har möjlighet att ställa stora krav på t.ex. språklig service och därmed också på det lingvistiska landskapet. Den tredje kommunen väljs alltså på basis av en demografiskt jämn fördelning mellan svenska och finska samt att den motsvarar Nykarleby och Pyttis storleksmässigt. Utifrån kriterierna valdes Kristinestad som den tredje kommunen. En statistisk överblick över språksituationen i de tre utvalda kommunerna ges i *tabell 1*.

Tabell 1 Statistik över språksituationen i kommunerna

	Nykarleby	Pyttis	Kristinestad
Befolkning 31.12.	7 479	5 125	6 404
Finskspråkiga	493	4 568	2 647
Finskspråkiga, %	6,6	89,1	41,3
Svenskspråkiga	6 399	365	3 481
Svenskspråkiga, %	85,6	7,1	54,4
Personer med främmande språk	587	192	276
Personer med främmande språk, %	7,8	3,7	4,3

De kommuner jag väljer för den här studien har sinsemellan en mycket hög jämförbarhet eftersom de alla har en tvåspråkig status och är befolkningsmässigt lika till storleken, vilket gör att servicegraden i kommunerna motsvarar varandra. På större orter finns ett betydligt större serviceutbud vilket resulterar i att det lingvistiska landskapet också är betydligt mer omfattande och rikt på skyltar. Större orter kunde ha valts ut för studien, men eftersom det inte finns någon större tvåspråkig kommun med en liten finskspråkig minoritet styr det här studien till mindre orter.

2.3 Nykarleby – Uusikaarlepyy

Nykarleby ligger i de nordligare delarna av Österbotten. Statistikcentralen (2021a) fastslår att Nykarleby år 2020 har knappt 7 500 invånare, varav en svenskspråkig majoritet på 85,6 %, en finskspråkig minoritet på 6,6 % och en andel främmandespråkstalare på 7,8 %.

De senaste trettio åren har andelen finskspråkiga i kommunen sjunkit med ungefär två procentenheter. Det här betyder att om minskningen fortsätter får kommunen om några år ta ställning till dess tvåspråkiga status, då andelen sjunker under det fastslagna 6 %. Nykarleby har en något högre andel främmandespråkstalare än de andra två undersökta kommunerna. En relativt stor ökning har skett sedan år 1990, då statistiken visade endast 0,4 % invånare vars första språk var ett främmande språk. I dagsläget har andelen stigit till 7,8 %. Nykarleby har också störst spridning på de främmande språken. Det vanligaste främmandespråket, enligt statistiken (Statistikcentralen 2021b), är ukrainska, men också vietnamesiska, estniska och ryska är relativt vanligt förekommande.

Nykarleby befinner sig i en relativt svenskspråkig omgivning. Enligt kommunförbundet (2020) är tre av de angränsande kommunerna, Jakobstad, Pedersöre och Vörå, tvåspråkiga med en svenskspråkig majoritet. Nykarleby gränsar också till Kauhava, som är helt finskspråkig.

2.4 Kristinestad – Kristiinankaupunki

Kristinestad är den sydligaste kommunen i landskapet Österbotten. Kommunen är tvåspråkig och har en betydligt jämnare fördelning av svenskspråkiga och finskspråkiga invånare än både Pyttis och Nykarleby. Enligt Statistikcentralen (2021a) hade kommunen

år 2020 ca 6 400 invånare, varav 54,4 % svenskspråkiga och 41,3 % finskspråkiga. Ytterligare 4,3 % har ett främmande språk som första språk.

Andelen finskspråkiga i kommunen har de senaste trettio åren hållits tämligen stabil. Små variationer har skett från år till år, på det stora hela syns endast en förändring på 0,4 procentenheter. Den svenskspråkiga befolkningen har gett efter en aning för befolkningen med ett främmande språk som första språk, och har således sjunkit från 58,1 % till 54,4 %. Den tidigare så gott som obefintliga gruppen av främmandespråkstalare har stigit från 0,2 % (år 1990) till 4,3 % idag. (Statistikcentralen 2021a).

År 2020 fanns det 276 främmandespråkstalare i Kristinestad, rapporterar Statistikcentralen (2021b). Enligt statistiken är förstaspråken något spridda, men 63 personer har konstaterats ha estniska som första språk, och 36 talar ukrainska. Utöver dessa förekommer ryska, engelska, persiska, kurdiska och thailändska. Dessa språk talas vardera av ca 10–20 personer i kommunen. Om resterande andel främmandespråkstalare finns ingen närmare språkstatistik.

Kommunen har en i hög grad finskspråkig omgivning. Utöver den intilliggande kommunen Närpes, som har en 80 %-ig svenskspråkig majoritet (kommunförbundet 2020), gränsar Kristinestad bara till helt finskspråkiga kommuner, sett till stadsrådets språkliga kommunindelning (Finlex 2013). I närheten finns också den finskdominanta tvåspråkiga kommunen Kaskö.

2.5 Pyhtää – Pyttis

Pyttis är en tvåspråkig kommun i landskapet Kymmenedalen. Kommunens huvudsakliga centraltätort heter Broby, vilket är värt att nämna då en av kommunens byar heter Pyttis kyrkby. Denna ska inte förväxlas med kommunens centrum. Enligt Statistikcentralen (2021a) hade kommunen drygt 5 100 invånare i slutet av år 2020. Kommunen har, enligt samma källa, en stark finskspråkig majoritet (89,1 %) och en liten svenskspråkig minoritet (7,1 %). Därtill har ca 3,7 % ett främmande språk som första språk.

Kommunen är officiellt tvåspråkig, men andelen svenskspråkiga har sakta men säkert minskat de senaste trettio åren. Andelen svenskspråkiga har tidigare överskridit 8 %, men

underskred år 2015 den siffran. Andelen svenskspråkiga är dock högre än 6 % och därför är kommunen fortfarande tvåspråkig. Både andelen finskspråkiga och andelen invånare som talar ett främmande språk har ökat under tiden 1990–2020. (Statistikcentralen 2021a). De invånare som talar ett främmande språk är enligt Statistikcentralen (2021b) knappt 200 till antalet. Största delen av dessa talar ryska, men också estniska och thailändska talas.

Som den enda tvåspråkiga kommunen i Kymmenedalen är Pyttis den östligaste tvåspråkiga kommunen i landet (Pyttis kommun u.å.). Omkringliggande kommuner är såväl helt finskspråkiga (t.ex. Kotka, Fredrikshamn, Kouvola) som tvåspråkiga med en finskspråkig majoritet (t.ex. Lovisa, Lappträsk, Borgå) (Finlex 2013). Kommunen ligger ca 20 km utanför Kotka samtidigt som den är belägen bara 120 km öster om Helsingfors. Trots att Pyttis är en mycket liten kommun har den alltså nära till flera stora städer och landets huvudstad. Omgivningen skiljer sig på så sätt från de andra kommunerna som studeras i denna avhandling, som är belägna på betydligt mer glesbebyggda områden.

3 Teori

I det här kapitlet redogör jag för de teoretiska grunder avhandlingen baserar sig på. Jag ger en allmän teoretisk beskrivning av fältet lingvistiska landskap och lyfter fram teori kring språkpolicyer, ur Spolskys (2004) perspektiv. Jag ger också den teoretiska bakgrunden till analysmetoden av Backhaus (2007) jag använder mig av.

3.1 Lingvistiska landskap

Sällan är det lingvistiska landskapet ett resultat av en enhetlig språkideologi som alla involverade aktörer förverkligar. Ben-Rafael m.fl. (2006:8–9) poängterar dock att de människor som rör sig i det lingvistiska landskapet trots allt ofta uppfattar LL som ett strukturerat rum. Tillika lyfter de fram att vi genom att se de lingvistiska landskapen som helheter kan blotta den sociala verkligheten på platsen. De uttryck för modernitet, globalisering och multikulturalism vi idag ser i LL formar dess sammansättning, karaktär och status, samtidigt som LL berättar något om de språkliga relationer som finns och utvecklas i området.

Det lingvistiska landskapet består av språkliga inlägg i det offentliga rummet, vilka benämns *skyltar* och fungerar som studieobjekt inom fältet. Backhaus (2007:55) påpekar att skyltar finns till för att göra platser begripliga och behändiga att vistas på, men att den informativa funktionen inte är den enda bakomliggande orsaken till att skyltar sätts upp. Backhaus menar att LL har en viktig roll i att skapa etniska identiteter, genom att koppla samman språk och plats. Att använda sitt språk på en skylt innebär att man gör anspråk på platsen. Det här innebär, enligt Backhaus (2007:55–56), å ena sidan att minoritetsspråk kan få synlighet genom att språket används på skyltar. Å andra sidan visar flerspråkiga lingvistiska landskap ofta på en komplicerad interaktion mellan språk i olika maktpositioner.

Tanken om att skyltar huvudsakligen fungerar med två funktioner, en informerande och en symbolisk funktion, härstammar från Landry och Bourhis. De (Landry & Bourhis 1997:25–29) menar att skyltar fungerar informativt genom att kommunicera en viss information, t.ex. gatunamn, olika instruktioner eller förbud. Informerande skyltar visar därtill på vilka språk som används och kan användas inom ett område. I en symbolisk funktion visar skyltar däremot, enligt samma källa, på t.ex. ägandeskap eller dominans och makt. Den symboliska funktionen är viktig för ett minoritetsspråk eftersom språkets användning på skyltar ger synlighet och status. Det här menar de tillika att påverkar minoritetens uppfattning om språkets vitalitet, samtidigt som det uppmuntrar minoriteten att fortsättningsvis värdera och använda sitt språk. Landry och Bourhis (1997:28) påpekar att frånvaron av ett minoritetsspråk på skyltar således indikerar åt minoriteten att dess språk inte värderas och att språket inte är användbart då det kommer till så kallade *public affairs* [sv. *offentliga angelägenheter*, min översättning]. Det här leder än mer till att maktställningen mellan språken divergerar, till majoritetens fördel.

För att påverka eller manipulera språksituationen på en plats eller inom en nation kan interventioner göras av olika beslutande organ, ofta i form av att en explicit språkpolicy införs. I Finland fungerar språklagen som en viktig sådan för att skydda den språkliga minoriteten och talarnas språkliga rättigheter. En språkpolicy kan också vara implicit och outtalad inom en språkgemenskap. I nästföljande avsnitt redogör jag för Spolskys (2004) syn på ämnet och bryter ner de tre komponenter han identifierar i den rådande språkpolicyen.

3.2 Spolsky: språkpolicyens tre byggstenar

Spolsky (2004:6–7) framhåller att språk och språkpolicyer är en del av en komplex och dynamisk kontext, och att olika faktorer (t.ex. politik, demografi, kultur, religion) inom den kontexten påverkar andra. Vad som påverkar vad hur är dock svårt att reda ut. Spolsky talar i samband med detta om språklig ekologi och menar att språk kan liknas vid ett eget kulturellt system som är oerhört komplext och flexibelt. Den språkliga användningen formas genom interaktion med vår sociala omgivning på ett sätt där språkliga förändringar nästan främst uppstår genom icke-språkliga variabler så som sociala eller samhällseliga sådana. I studiet av språkliga policyer är samverkan mellan icke-språkliga variabler och språkliga variabler en central del, menar Spolsky (2004:8), men naturligtvis är direkta språkliga åtgärder, den språkliga förvaltningen, också av intresse.

Spolsky (2004) har identifierat tre komponenter som bygger upp en språkgemenskap och dess inbördes språkpolicy: språkanvändning (language practises), språkideologi eller språkliga övertygelser (language beliefs or ideology) samt språkförvaltning (language management).

Språkanvändningen (language practises) handlar, enligt Spolsky (2004:9) om de val människor gör mellan olika varieteter i den aktuella språkgemenskapen. Det handlar om val av språk, val av ord, grammatik och stil på en medveten eller omedveten nivå. Enkelt sagt handlar det om hur språk används i praktiken. Spolsky förklarar vidare att valen baseras på överenskommelser i gemenskapen om vad som anses korrekt i olika situationer. Som exempel lyfter han fram valet av språk i flerspråkiga samhällen, när och var olika språk anses lämpliga.

De språkliga valen baseras på och kan ge ledtrådar om talarens bakgrund och egenskaper, så som ålder, kön, social klass, utbildningsnivå och födelseort, menar Spolsky, men poängterar också att språket avslöjar något om kontexten i vilken språket framställs. De språkliga konventioner som finns inom en språkgemenskap förs över till människorna under uppväxten. Ett annat exempel som Spolsky (2004:10) ger angående språkanvändning och -förvaltning sker under barnens skolgång. I klassrummet får de lära sig vilka språkval som anses lämpliga för sammanhanget, vem som får tala när, vilka samtalsämnen som tillåts samt vilken grad av formalitet som förväntas. I detta exempel

sker en språklig förvaltning då läraren framför och upprätthåller en typ av språkpolicy som slagits fast av en extern auktoritet.

Inom en språkgemenskap uppstår gemensamma språkliga övertygelser, en typ av språkideologi, som påverkar användningen av språk. Spolsky (2004:14) poängterar att det inom nationer finns många språkideologier, men att en ideologi ofta är den dominanta. Den språkliga ideologin är språklig policy utan förvaltare, menar Spolsky. Det handlar om vad folket anser är rätt och riktigt, vilka variabler och varieteter som värderas av språkbrukarna. I Spolskys redogörelse för språkideologi lyfter han fram ideologins relation till både språkanvändning och -förvaltning. Den språkliga ideologin både influerar och influeras av språkanvändningen, samtidigt som språkförvaltningen antingen kan vara baserad på den gemensamma språkliga ideologin eller fungera som ett medel för att förändra den.

Det som Spolsky (2004:8) talar om som språkförvaltning (language management) innebär således att en person eller en grupp går in med olika åtgärder för att förstärka eller manipulera en språksituation. Förvaltaren kan exempelvis vara en nation som genom grundlagen preciserar landets nationalspråk och hur de bör användas. Det kan också vara ledningen för ett företag som beslutar om organisationens språkbruk eller en förälder som uppmanar barnen att tala ett visst språk eller på ett visst sätt. Försök till språkförvaltning görs alltså på många olika nivåer. Inom språkförvaltningen skapas explicita språkpolicyer, ofta nedskrivna som i en lag eller i någon typ av styrdokument. En viktig poäng Spolsky (2004:11) gör är att skapandet av explicita språkpolicyer inte betyder att de realiserar i praktiken. Tillika behöver inte en förverkligad språkpolicy få den förväntade effekten.

Spolsky (2004:217) menar att språklig förvaltning, användning och språkliga övertygelser inte har någon inbördes kongruens. Hur människor själva använder språk behöver inte stämma överens med hur de anser att andra borde använda språket, och en nations språkpolicy förs sällan över som sådan till invånarnas språkbruk. Spolsky ställer därmed frågan: vilken är den verkliga språkpolycyn? Enligt Spolsky (2004:218) ligger den närmast i människors språkanvändning, samt att möjligheten till språklig förvaltning är starkt beroende av hur väl åtgärderna stämmer överens med människornas språkliga ideologi och användning.

Som Spolsky konstaterar är det inte enkelt att bedöma språkbrukets bakomliggande faktorer då kontexten är komplex och i konstant förändring. Språkpolicyer finns i många former och på olika nivåer. Gemensamt för den här studiens tre undersökta orter är att de offentliga skyltarna berörs av samma explicita språkpolicy, språklagen. De privata skyltarna torde däremot visa på den implicita språkpolicy som råder inom respektive språkgemenskap, vilken jag vill ta reda på om drivs av den språkliga demografin på orten.

3.3 Backhaus: studiet av lingvistiska landskap

Den kvantitativa analysmetod jag använder mig av i den här studien grundar sig i Backhaus (2007). Analysmetoden baserar sig på det teoretiska ramverk Backhaus skapar för forskningsfältet lingvistiska landskap, vilket jag sammanfattar i det här kapitlet. Backhaus (2004:kap 4) samlar forskningsfältets intressen i tre frågor och han anser att de här frågorna ligger till grund för alla studier inom LL. Han redogör för frågorna genom exempel från tidigare forskning och skapar utifrån frågeställningarna en modell för analys. Backhaus frågor lyder som följer:

1. *Linguistic landscape by whom?*
2. *Linguistic landscape for whom?*
3. *Linguistic landscape quo vadis?*

(Backhaus 2007:54)

Backhaus (2007:57) identifierar sändaren bakom en skylt som ett viktigt intresseområde inom LL och exemplifierar genom tidigare forskning de perspektiv LL-studier kan anta gentemot sändaren. Han lyfter fram särskiljningen mellan top down-skyltar och bottom up-skyltar, vars innebörd jag förklarat i bakgrundsavsnittet här ovan (kap. 1.4.2). Backhaus lyfter därtill fram intresset för språks inbördes maktordning och sättet det framgår på skyltar.

Vanligt inom LL-studier är, enligt Backhaus (2007:58) att fundera kring skyltmakarens språkbakgrund i relation till en skylts språkliga egenskaper, och om språkvalet på skyltar fungerar indexikalt. Kan läsaren genom skyltarnas språk t.ex. förutspå vilket språk de kan få service på? Backhaus menar att språkval kan vara symboliska, men ändå indexikala,

då sändaren visar upp en preferens för t.ex. ett främmande språk framom det egna språket. Här kopplar Backhaus till den allmänna användningen av engelska på skyltar. Slutligen lyfter Backhaus (2007:58) fram kopplingen mellan olika domäner och språkval, särskilt den kommersiella sektorn, som genomgående i forskning verkar sticka ut rörande val av språk.

Den andra nyckelfrågan inom LL berör mottagaren för en skylt. Här lyfter Backhaus (2007:58–59) särskilt fram Spolsky och Coopers (1991) villkor om den förväntade läsaren. Backhaus lyfter fram kärnan i villkoret, alltså att den förväntade läsarens språk är den viktigaste bestämmande faktorn för det språk som används på skyltar, men problematiserar också villkoret. Han poängterar att tidigare forskning också konstaterat att skyltar med ett främmande språk inte alltid riktar sig till talare av språket i fråga, särskilt inte om den aktuella nationen är starkt enspråkig. Backhaus konstaterar dock att i de fall där villkoret om den förväntade läsaren gäller kan flerspråkiga skyltar vittna om befolkningens språksituation, både på en individuell och på en samhällelig nivå.

Berörande läsarens roll i skyltningen tar Backhaus (2007:59) också upp Rehs (2004) modell för olika typer av översättning på skyltar (duplicerande, fragmentarisk, överlappande, komplementär), vilket säger något om vilka språkkunskaper som förväntas av läsaren. Om en skylt innehåller text på finska och svenska, men översättningen där emellan inte är fullständig, kräver det att läsaren behärskar båda språken för att få tillgång till all information. Backhaus drar slutsatsen att hur språk samordnas och används på en skylt säger något om det språkliga läget bland en befolkning.

Den tredje kärnan i lingvistiska landskap anser Backhaus (2007:59) är det som LL kan säga om språklig förändring och utveckling. Här menar han att skriftligt språk är särskilt tacksamt att studera ”because it visualises the instability of language contact situations” och påpekar att fall där man blandar olika språk och/eller skriftsystem har varit särskilt tacksamma studieobjekt. Hur språk förändras har ofta undersökts med tanke på preferenser i samhällen, och Backhaus (2007:60) ger engelskans framfart och förstärkta makt som ett tydligt exempel. Det sista exemplet på studier av språkförändring inom LL som Backhaus lyfter fram är de som ser på LL ur ett diakront perspektiv, där man t.ex. jämför äldre och nyare varianter av olika skyltar.

4 Metod och material

I det här kapitlet redogör jag för min insamlingsmetod och de val jag gjort i avgränsningen av materialet. Jag går igenom den analysmetod jag använder mig av i den kvantitativa analysen och beskriver materialet.

4.1 Materialinsamlingsmetod

Det svenska ordet 'skylt' definieras i Svensk ordbok (2021) som en "tavelliknande anordning med någon information", men inom lingvistiska landskap ska ordet uppfattas som ett något lösare begrepp. Syrjälä (2018a:19) beskriver exempelvis att begreppet innefattar "fysiska skyltar, andra tydliga materiella enheter (affischer, klistermärken) och övriga textuella enheter (texter i ett skyltfönster, graffiti)", alltså all text som finns i offentligheten, inte bara sådan text som finns på traditionella skyltar. Då jag i fortsättningen använder begreppet 'skylt' är det forskningsfältets studieobjekt *skylt* jag avser, vilket i den här avhandlingen innebär allt skriftligt språk i det offentliga rummet. De avgränsningar jag ännu gör för mitt material tas upp i kapitel 4.1.2

Det *offentliga rummet* tolkas i det här sammanhanget som sådana platser den aktuella gruppen människor har fri tillgång till. Syrjälä (2018a:17) lyfter fram att platsen i fråga inte behöver vara öppen för allmänheten, men att alla med tillgång till platsen ska kunna ta del av skyltarna. Den undersökta platsen kan exempelvis vara en skola, men de språkliga belägg som studeras bör vara sådana som alla i skolan har tillgång till, exempelvis inte skyltar belägna i lärarens låsta kontor. Inom lingvistiska landskap är intresset skyltar som riktar sig till allmänheten eller till en viss grupp människor, inte skyltar riktade till en enskild individ.

Eftersom de tre valda kommunerna är små till befolkningmängden ser de lingvistiska landskapen inte likadana ut som i urbana områden. Kommunerna har inte en stadskärna så som större städer har, utan den service som erbjuds är mer sparsam och utspridd geografiskt. Jag har därför valt ut tio basserviceplatser som finns i alla tre kommuner. För att utöka materialet ännu har jag därtill sett på den idrotts- och motionservice som erbjuds i kommunerna. Därifrån har jag sedan valt ut fyra motsvarande idrottsplatser i varje kommun. De basserviceplatser jag har valt ut är: ett apotek, ett bibliotek, en brandstation, en busshållplats, en ekopunkt, en hälsovårdsstation, en livsmedelsaffär som

tillhör k-kedjan, kommunhuset, en kyrka samt ett av postens serviceställen. Till idrottsplatserna hör en badplats, en vandringsled, en idrottshall och ett idrottsområde. I alla tre kommuner fanns ett (idrotts)område där kommunen samlat flera olika sorters idrottsmöjligheter, t.ex. sportplan, fotbollsplan, basketplan, tennisplan, motionsspår, frisbeegolfbana och dylika, och jag har räknat hela detta område som en idrottsplats.

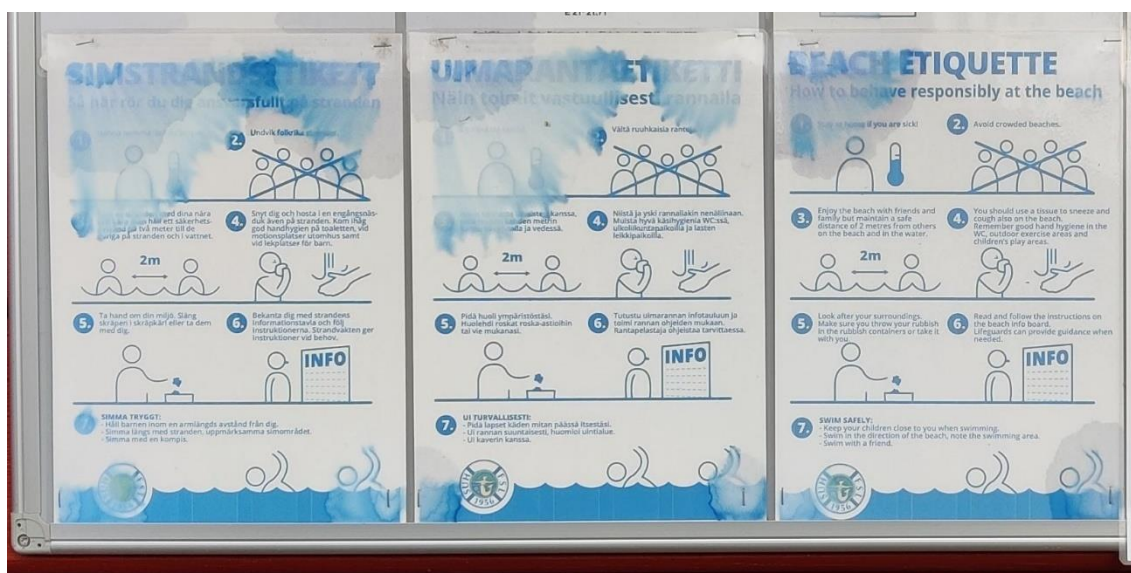
På basserviceplatserna har jag fotograferat de skyltar som är synliga utanför lokalernas huvudingång. Det här inkluderar de skyltar som finns i skyltfönster, på dörrar, skyltar som står utanför på gatan eller på parkeringen och skyltar fästa på fasaden runt ingången. Vid idrottshallarna har samma princip som på basserviceplatserna anammats, men på resterande idrottsplatser har jag fotograferat alla skyltar jag hittat på området. Då det kommer till vandringsleder och motionsspår har jag inte följt hela leden/spåret utan fotograferat de skyltar som finns vid startpunkten. Det enda ställe jag gått in i lokalen för att fotografera är vid posten, eftersom samtliga orter har postens servicepunkt inuti en livsmedelsaffär. Postens serviceställen hade snarlika utseenden och utformningar på alla orter, och i materialet inkluderar jag skyltarna på och invid postens disk inne i butiken.

Jag har inte fotograferat skyltar som är mindre än 5x5 cm, eftersom de ofta innehåller endast ett företagsnamn eller ett produktnamn. Alla kommuner har också en sportplan där sponsorernas namn och logotyper ställs upp på skyltar. De här skyltarna har jag bortsett från i mitt material, eftersom de inte innehåller någon annan typ av information än namn. Orsaken till att de här båda typerna av skyltar exkluderas från mitt material är att namnen ofta är svåra att kategorisera som ett språk eller annat, samt att jag valt att fokusera på skyltar med en mer informationsbärande funktion. Som jag lyfter fram i kapitel ett har flertalet forskare explicit studerat namnbruk i både Finland och Svenskfinland, och mitt intresse ligger därmed annanstans.

Alla materialinsamlingsplatser är belägna i kommunernas centrum (Nykarleby, Kristinestad, Broby (Pyttis)), förutom vandringsleden i Nykarleby som är belägen i byn Ytterjeppo, cirka 8 km utanför centrum och vandringsleden i Pyttis som är belägen cirka 10 km utanför centraltätorten.

4.2 Kvantitativ analysmetod

Första steget i att analysera materialet är att avgränsa alla enskilda skyltar från varandra. Jag anammar Backhaus (2007:66) definition av en skylt som "any piece of written text within a spatially definable frame". Det här betyder att en skylt avgränsas från en annan genom en fysisk ram, där en ram kan vara allt från kanten på ett enskilt papper till ett klistermärke, eller t.ex. en faktisk ram runt en tavla. Om ett fysiskt plakat innehåller text på både fram- och baksidan räknas dessa som två olika skyltar. Om samma information på två olika språk separeras av olika ramar räknas dessa som en och samma skylt ifall båda är fästa på samma bärare direkt bredvid varandra, se *figur 4* för exempel. Med bärare menas föremålet som skylten är fäst på, t.ex. en stolpe, en anslagstavla eller en dörr. Vissa skyltar agerar som sina egna bärare, tänk exempelvis på trafikskyltar.

Figur 1 Exempel från Kristinestad.

I *figur 4* ges samma information på tre olika språk på tre olika papper. Även om varje enskilt papper kan ses som en spatialt definierbar ram räknar jag här alla tre papper som en och samma skylt. De är layoutmässigt exakt likadana, de delger samma information på tre olika språk och de är belägna direkt bredvid varandra och fästa på samma bärare, i det här fallet en anslagstavla.

För att sedan utföra en grundlig analys av varje skylt har jag valt ett kvantitativ-distributivt tillvägagångssätt, alltså gör jag en systematisk kartläggning av de lingvistiska landskapen och ser på språkens respektive synlighet. Den analysmetod jag använder

hämtar jag från Backhaus (2007:kap. 5). Han har skapat metoden för att ta sig an material insamlat i ett lingvistiskt landskap. Ramverket av Backhaus jag lyfter fram i teorikapitlet ligger till grund för analysmetoden och metodens nio kategorier utformas av Backhaus för att besvara frågorna: Lingvistiska landskap för vem? Lingvistiska landskap av vem? Lingvistiska landskap quo vadis? I det följande beskriver jag hur jag tillämpar analysmetoden.

Eftersom jag jämför tre olika orter med varandra är den geografiska fördelningen av skyltarna min utgångspunkt. Analysen startar alltså i, å ena sidan en indelning av materialet enligt ort, å andra sidan av vilken materialinsamlingsplats skylten samlats in på. Jag vill ta redan på om det finns mönster inom de olika lingvistiska landskapen som jag sedan jämföra med varandra.

Jag särskiljer sedan mellan offentliga och privata skyltar. Den förstnämnda typen hänvisar till skyltar med en statlig eller kommunal sändare, och den andra till t.ex. privata företag eller grupper och privatpersoner. De privata skyltarna har jag dessutom delat in enligt om aktörerna verkar internationellt, nationellt eller regionalt. Det är inte helt lätt att i alla avseenden avgöra om sändaren är offentlig eller privat. Sändaren är inte utskriven på alla skyltar och analysen kräver därför en viss mån av antagande. Den binära indelningen i offentliga och privata skyltar kritiserar dessutom av t.ex. Macalister (2010:63), som i stället anammar ett kontinuum där begreppen *in vivo* och *in vitro* används som ytterligheter. Macalister poängterar framför allt att det finns offentliga och icke-offentliga skyltar, där de icke-offentliga skyltarna inom sig har en större variation. Variationen kan grunda sig i om skyltarna t.ex. kommer från en större bolagsenhet där de genomgått en process för godkännande och dessutom styrs av bolagets riktlinjer eller om en privatperson eller lokal företagare skrivit en handskriven skylt i stunden. Syrjälä (2018a:68) är på sätt och vis inne på ett liknande spår då han kallar apotek för *halvoffentliga företag*. Syrjälä konstaterar att det är vanligare att den här typen av företag t.ex. använder parallella namn på finska och svenska än andra privata företag.

I min analys kategoriserar jag bolag som explicit lyder under språklagen som *offentliga aktörer*. Hit hör kommuner och statliga instanser, men också de statliga affärsverken och det statsägda bolaget Posti Group. Enligt Postlagen (29.4.2011/415:§20) ska postens verksamhet ordnas i enlighet med landets språklag. De statliga affärsverken omfattas av

Finlands språklag (6.6.2003/423:24§), men kravet på tvåspråkighet inte är lika strikt som för myndigheter utan de uppmanas ”betjäna och informera allmänheten på finska och svenska i den omfattning det behövs med tanke på verksamhetens art och saksammanhanget och på ett sätt som enligt en helhetsbedömning inte kan anses oskäligt för bolaget”. Resterande aktörer kategoriseras som *privata*, men jag tar i viss mån Macalisters (2010) synpunkter i beaktande och delar in de privata aktörerna enligt omverkningsområdet är regionalt, nationellt eller internationellt.

I följande skede av analysen definierar jag skylten som antingen en- eller flerspråkig, beroende på om skylten innehåller ett eller flera språk. Den här distinktionen blir särskilt relevant i jämförelse mellan offentliga och privata skyltar, eftersom alla offentliga skyltar strikt talat borde vara flerspråkiga i samtliga kommuner. Både en- och flerspråkiga skyltar kategoriseras enligt vilket/vilka språk skylten innehåller. På flerspråkiga skyltar analyserar jag dessutom vilka kombinationer av språk skylten inkluderar, så att mönster om återkommande kombinationer kan upptäckas i materialet.

På flerspråkiga skyltar gör skyltskaparna alltid ett val om vilket språk som ska stå i prominent position. Det här kallar Backhaus för en ”visuell hierarki” (2007:103) och här hämtar han information från Scollon och Scollon (2003). Med prominent position menas det språk som antingen genom ordning eller storlek prioriteras. Det språk som kommer först enligt läsordningen – i västerländska språk högst upp, längst till vänster – eller i mitten av en skylt anses prioriterat. Tillika anses texten med störst fontstorlek prioriterat, eftersom det ges mest plats. Om ordningen och storleken motsäger varandra om vilket språk som är prioriterat ges storleken ett högre värde. Något som Backhaus inte nämner specifikt, men som ändå relaterar till hur mycket plats en text tar är om skyltmakaren använder fetstil för ett språk. Fetstil ger mer vikt åt en text och tar dessutom mer visuell och fysisk plats.

Den här analyskategorin appliceras endast på flerspråkiga skyltar och berättar hurudan flerspråkigheten på skylten är. Flerspråkigheten delas enligt Reh (2004) in i fyra olika typer. Flerspråkigheten är *duplicerande* om det ges en komplett översättning eller translitteration på alla inkluderade språk. Flerspråkigheten är *fragmentarisk* om endast en del av innehållet är flerspråkigt men en del information ges därtill på endast ett språk. Flerspråkigheten är *överlappande* om en separat information ges på fler språk men en del

av innehållet är därtill duplicerande. Den sista typen av flerspråkighet är *komplementär*, vilket betyder att olika innehåll ges på olika språk, och alla språk fyller därmed en egen funktion. Jag tar här modell av Backhaus (2007:kap 5.6) och särskiljer inte på typerna *fragmentarisk* och *överlappande* flerspråkighet eftersom de är snarlika och svåra att särskilja från varandra. Då jag i fortsättningen hänvisar till *fragmentarisk flerspråkighet* avser jag båda dessa typer. Den här analyskategorin kopplas nära samman med valet av prominent språk, eftersom typen av flerspråkighet hör ihop med hur mycket plats som ges åt ett visst språk. En fragmentarisk flerspråkighet innebär exempelvis att mer utrymme i praktiken ges åt det ena språket.

Slutligen har jag löst kategoriserat skyltarna enligt innehåll. Kategorierna flyter ofta samman men jag har sett analyserat om innehållet i huvudsak handlar om marknadsföring, förbud, instruktioner, klotter, information eller om skylten endast består av ett namn.

Varje skylt analyseras enligt metoden jag beskriver ovan. Resultaten förs in i ett kalkylblad.

5 Resultat

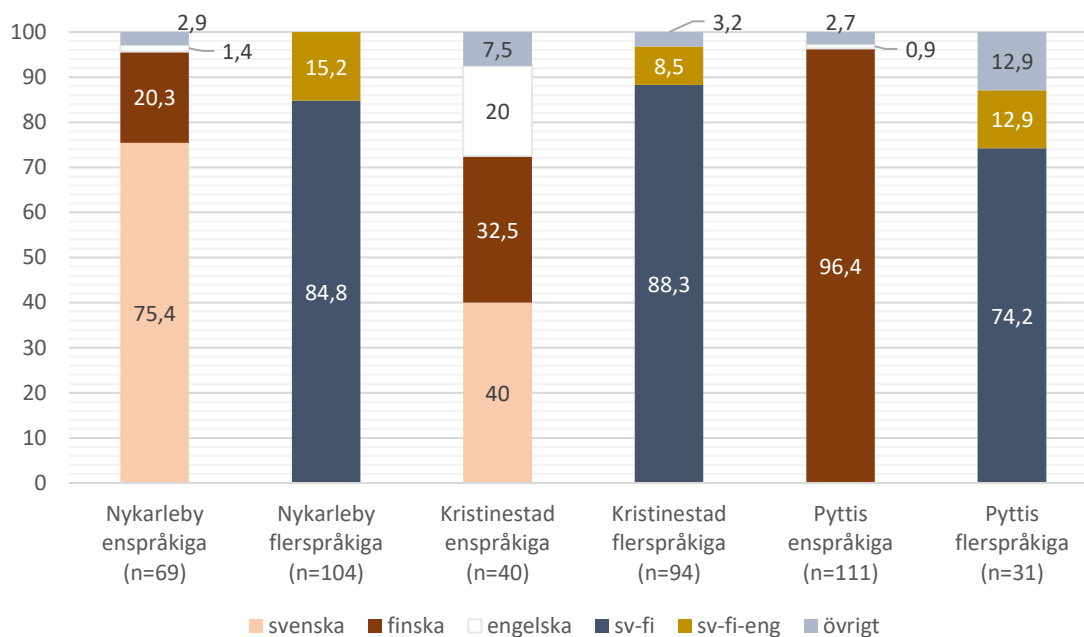
I det här avsnittet går jag mer specifikt in på det jag konstaterat i min analys. Jag tar avstamp i kommunerna och delar sedan in diskussionen enligt kategorierna *offentliga skyltar* och *privata skyltar*. Jag lyfter fram exempel ur materialet och diskuterar de generella dragen i varje ords lingvistiska landskap utifrån analysmetodens kategorier.

Materialet i sin helhet består av 449 skyltar, fördelat på tre orter. Materialet är insamlat från tio basserviceplatser och fyra idrottsplatser på varje ort. I Nykarleby har jag samlat in 173 skyltar, i Kristinestad 134 skyltar och i Pyttis 142 skyltar. Kommunerna har relativt lika antal skyltar per insamlingsplats, en något högre siffra syns på Nykarlebys badplats och ekopunkt, vilket resulterar i att kommunen har fler skyltar än de andra två.

Tabell 2 sammanfattar de vanligast förekommande språken i varje kommun. Tabellen visar separat, i olika staplar, de språk som förekommer på enspråkiga skyltar respektive

de språkkombinationer som förekommer på flerspråkiga skyltar. Språkkombinationerna visar inte i vilken inbördes ordning språk förekommer på flerspråkiga skyltar, utan endast vilka språk som förekommer. Kombinationen sv-fi som används i tabell 2 avser därmed både skyltar med ordningsföljden svenska-finska och skyltar med ordningen finska-svenska.

Tabell 2 Språklig fördelning (%) på skyltar, kommunvis

I Pyttis är de allra flesta enspråkiga skyltarna finskspråkiga. Kristinestads enspråkiga skyltar är lite oftare på svenska än på finska, men en betydande del är också skrivna på engelska. I Nykarleby är de flesta enspråkiga skyltarna på svenska, men det finns också en märkbar del finskspråkiga skyltar. I alla tre kommuner innehåller de flerspråkiga skyltarna vanligen svenska och finska, alla kommuner har också en del som tillika innehåller engelska. I Pyttis och i Kristinestad finns det dessutom flerspråkiga skyltar med ytterligare språkkombinationer, som faller in i kategorin *övrigt* i tabellen. På alla orter finns det dessutom ett fåtal skyltar med text jag inte kunnat klassa som ett visst språk. Det här kan handla om skyltar med enstaka ord som fungerar på flera olika språk, jag kallar dessa för *universalord*. Till exempel ordet 'frisbeegolf' fungerar på så väl svenska som finska och engelska. Ofta handlar det om skyltar som innehåller endast ett namn, och därmed ingen annan text som skvallrar om vilket språket i fråga är, exempelvis

namnet 'Valkmusa' som nationalparken i Pyttis heter, eller 'Supermarket Selleri' som livsmedelsbutiken i Kristinestad heter.

5.1 Nykarleby

I materialet ingår 173 skyltar från Nykarleby. Svenska förekommer på 90,2 % av alla skyltar. Finska finns med på 67,8 % av alla skyltar och engelska på 9,8 % av alla skyltar. I materialet från Nykarleby kommer 89 st skyltar (51,4 %) från offentliga aktörer och 84 st (48,6 %) från privata aktörer. Två tredjedelar av de offentliga skyltarna är flerspråkiga och samtliga innehåller åtminstone svenska och finska. De skyltar som inkluderar ett tredje språk innehåller därtill engelska. På de offentliga flerspråkiga skyltarna visas prominens endast genom språkens inbördes ordningsföljd på 91,7 % av skyltarna. Det här betyder att det prominenta språket inte framhävs med hjälp av t.ex. grafiska medel, utan att språken jämställs. På 88,3 % av skyltarna är svenska det prominenta språket medan finska är prominent språk på resterande del. De flesta av skyltarna (85 %) har en duplicerande flerspråkighet. En tredjedel av de offentliga skyltarna är enspråkiga. I de flesta fall är de enspråkigt svenska, men en fjärdedel är ändå helt finskspråkiga.

Av de privata skyltarna är drygt hälften flerspråkiga, också här innehåller samtliga åtminstone svenska och finska. I de fall där ett tredje språk inkluderas är det alltid engelska. På de privata skyltarna visas prominens endast genom språkens ordningsföljd på 70,5 %. Det prominenta språket är i hälften av fallen svenska, i andra hälften finska. Cirka 80 % av skyltarna har en duplicerande flerspråkighet. Enspråkiga skyltar utgör ca 48 % av de privata skyltarna i Nykarleby. De här är främst skrivna på svenska, men 17,5 % är finskspråkiga. En (1) skylt är helt engelskspråkig.

5.1.1 Offentliga skyltar

De offentliga skyltarna i Nykarleby är 89 till antalet, 67 % är flerspråkiga och resterande del enspråkiga. De offentliga skyltarna har oftast kommunen som sändare, ett drygt tiotal skyltar som hittas vid hälsovårdscentralen har regionens social- och hälsovårdsverk som sändare och fjorton skyltar har en statlig aktör eller ett statsägt bolag som aktör.

Offentliga flerspråkiga skyltar

De flerspråkiga offentliga skyltarna är 60 till antalet och innehåller alla både svenska och finska. Majoriteten av skyltarna är tvåspråkiga, men ett drygt tiotal innehåller också engelska. De här trespråkiga skyltarna återfinns vid hälsovårdscentralen, vars linje generellt verkar vara trespråkighet (svenska-finska-engelska). De här skyltarna har en duplicerande översättning och är identiskt utformade på alla tre språk. En likadant utformad trespråkig skylt finns vid kommunhuset, där staden informerar om öppethållningstiderna. De trespråkiga skyltarna indikerar att man vill nå enspråkiga individer, eftersom samma information ges på de olika språk, utan krav på att läsaren har kunskap i fler språk.

De offentliga flerspråkiga skyltarna placeras nästan alltid svenska i prominent position. Endast sju skyltar har ett annat språk (finska) som det mest prominenta språket. En av dessa skyltar har det statliga livsmedelstillsynsverket Oiva som sändare, en skylt kommer från social- och hälsovårdsverket, två från posten och resterande två har kommunen, Nykarleby stad, som sändare. Här vill jag lyfta fram två exempel ur kommunens skyltning, eftersom det är enda gången i mitt material som kommunen ställer finskan i prominent position. Den första skylten är en skylt som riktar sig till räddningspersonal som kommer till allaktivitetshallen med texten ”PALOILMOITINKESKUS BRANDALARMCENTRAL”. Den här skylten är troligtvis inte skapad av kommunen, utan används bara av kommunen på dörren till en kommunal byggnad. Den andra skylten (se *figur 5*) indikerar dock ett mer aktivt val att sätta finskan före svenskan, då jag antar att skylten är skapad av kommunen. Det här är i Nykarlebys fall ovanligt. På skylten sätts den finska och svenska texten på olika papper och då skylten sätts upp på anslagstavlan placeras den finska texten ovanför den svenska. Det här valet kan vara slumpmässigt eller så kan det grunda sig i individen som sätter upp skylten. Det kan också vara ett försök till en mer avslappnad hållning till tvåspråkigheten som berättar att det inte spelar någon större roll vilket språk som kommer först.

Figur 2 Tvåspråkig offentlig skylt i Nykarleby med finska som prominent språk.

Prominens visas ofta – på 90 % av skyltarna – endast genom ordningsföljd på de offentliga skyltarna. Det betyder att läsordningens första språk avgör vilket språk som är prominent men att texten på de olika språken är identisk till utformning och innehåll, på samma sätt som i *figur 5* ovan. Några tvåspråkiga skyltar i materialet, med svenska i prominent position, innehåller dock mer information på svenska än på finska. Flerspråkigheten är fragmentarisk och förstärker på så vis svenskans prominenta position genom sitt innehåll. De här skyltarna finns alla på en idrottsplats och det är kommunen som står som sändare. Den information som inte översätts till finska är främst olika namn, på platser och på vägar. Det är på så vis inte den informativa texten som saknar en finsk motsvarighet, utan texten med en mer symbolisk funktion.

Det finns ett undantag bland de offentliga skyltarna där det prominenta språket framhävs genom den grafiska utformningen (figur 6). Aktören bakom skylten är posten och den finska texten är skriven med en betydligt större font, både i fetstil och i en annan färg än den svenska texten. Den finska texten är skriven med postens typiska, gula färg, medan den svenska texten är skriven i grått.

Figur 3 Exempel på skylt som förstärker det prominenta språket med grafiska medel.

Eftersom Nykarleby är en tvåspråkig kommun med svenska som majoritetsspråk förväntas offentliga aktörer skylta med svenska som första språk. Resultaten, att svenska mycket ofta står i prominent position, är således inte förvånande. Att kommunen ger en fragmentarisk översättning på finska i några fall, där vissa namn exempelvis inte översätts från svenska till finska, signalerar dock att språken inte är helt jämbördiga. Svenskan ges högre status av kommunen, och de finskspråkiga invånarna förväntas i någon mån behärska svenska. Den enda offentliga aktören som återkommande ger prominens åt finskan är posten.

Offentliga enspråkiga skyltar

Materialet består av 29 offentliga skyltar i Nykarleby, kommunen är den vanligast förekommande sändaren. Ungefär tre fjärdedelar av skyltarna finns på olika idrottsplatser. Vid vandringsleden finns endast skyltar på svenska, oberoende om sändaren är offentlig eller privat. En skylt har en statlig sändare, och det är då Valvira som betygsätter badvattenkvaliteten vid badplatsen på en enspråkigt svensk skylt. Sex skyltar har ytterligare ett statsägt bolag som sändare. Då offentliga aktörer skyltar enspråkigt i Nykarleby är det i regel på svenska. Det finns ändå en del enspråkigt finska skyltar, de flesta av dem

återfinns vid posten. En skylt innehåller endast ordet ”STOP” med en bild på ett par överkryssade fotbollsskor, vilket jag har klassificerat som ett universalord som fungerar på flera språk, eftersom ordet används med samma stavning på exempelvis trafikskyltar.

De enspråkigt svenska skyltarna ligger kommunen bakom. Några av dem består av namn på Nykarlebys byar som inte översätts till finska. I materialet hittar jag flertalet namn som är enspråkigt svenska, det här gäller också namn på idrottsplatser. I vissa fall handlar det om platser som har ett finskspråkigt namn, men att vissa skyltar bara innehåller det svenskspråkiga namnet. Det här gäller exempelvis vid allidrottshallen, som på baksidan av byggnaden endast använder namnet ”Stjärnhallen”, utan den finska motsvarigheten. Detsamma gäller badplatsen ”Andra sjön” vilken har en finskspråkig motsvarighet ”Toisvesi”. Den används dock inte vid själva badplatsen utan på de vägvisande trafikskyltarna till platsen. Det finns också idrottsplatser som inte verkar ha någon finskspråkig variant av namnet överhuvudtaget; det här gäller frisbeegolfbanan och motionsspåret. Som Syrjälä (2018a:51) konstaterar kan namnbruket visa på vilket språk som ges mer makt på en plats, och det lingvistiska landskap som kommunen skapar verkar ge fördel åt svenskan genom namnbruket.

Enspråkigt finska skyltar är tämligen ovanliga i materialet, men här sticker också posten ut. Aktören står för mer än 70 % av de enspråkigt finska skyltarna i materialet. Posten, som ska följa språklagen, verkar inte i någon större utsträckning ta hänsyn till att kommunen är tvåspråkig med svenska som majoritetsspråk. Det finns en enspråkigt svensk skylt från aktören, vilken är ett löst A4-papper som tejpats upp på postboxarna. Skylten är undertecknad med postens logotyp, men verkar vara skriven av den lokala personalen.

Ett sista intressant belägg på enspråkigt svenska skyltar med en offentlig aktör hittas vid hälsovårdscentralen. Som jag här ovan beskriver verkar den generella linjen på platsen vara trespråkighet på svenska, finska och engelska, även om det också finns ett fåtal tvåspråkiga skyltar (sv-fi). En skylt är dock helt svenskspråkig med texten ”Obehörig vistelse förbjuden!”. Hälsovårdscentralen som nyligen renoverats och till största delen fått nya skyltar har alltså låtit tillverka en enspråkig förbudsskylt. Det verkar som att aktörerna riktar sig till en förutbestämd publik genom den här skylten, alltså personer som

är enspråkigt svenska. Det här är särskilt intressant med tanke på att man i resten av sin skyltning prioriterar att nå en bred publik.

5.1.2 Privata skyltar

De privata skyltarna i Nykarleby är 84 till antalet. Ungefär hälften är enspråkiga och andra hälften flerspråkiga. De flerspråkiga skyltarna utgör 52 % av de privata skyltarna, vilket kan jämföras med 67 % för de offentliga skyltarna. De flerspråkiga skyltarna innehåller alla svenska och finska medan det finns betydligt fler enspråkiga skyltar på svenska än på finska. Engelskan ges endast en liten roll och återfinns bara en handfull gånger totalt på de privata skyltarna.

Privata flerspråkiga skyltar

De flerspråkiga, privata skyltarna (n = 44) innehåller alltid båda nationalspråken. Hälften av skyltarna har finska i prominent position och andra hälften svenska. Det finns endast tre skyltar som innehåller fler än två språk och det är i alla fall engelska som används utöver de redan nämnda språken. Två av de här skyltarna har en nationell sändare och de använder ordningsföljden finska-svenska-engelska. Den tredje skylten är en reklam från en internationell sändare som prioriterar finska och engelska, medan svenskan får en minimal roll bara genom företagets namn. En av de här trespråkiga skyltarna använder en helt duplicerande översättning med finska som prominent språk, medan de andra två använder språken komplementärt. På alla tre skyltar är dock finska det första och största språket.

För att ännu bryta ner sändarna bakom de privata skyltarna har jag delat in dem enligt om de är internationella, nationella eller regionala. Mellan de nationella och de regionala skyltarna finns det en skillnad i valet av prominent språk. Regionala aktörer som Nykarlebys församling och apotek, men också olika lokala föreningar, sätter oftast svenska i prominent position, det här sker på ca 70 % av skyltarna. Finska står i prominent position på ca 30 % av skyltarna. På skyltarna med en nationell sändare – t.ex. Finlands apotekarförbund, Rinki som har hand om ekopunkten och K ruoka – väljs omvänt finska oftare till prominent språk. Finska står i prominent position på ca 68 % av skyltarna och svenskan är prominent på ca 31 %. Här skiljer sig alltså språkanvändningen mellan aktörerna åt. Det kan handla om att regionala aktörer har en bättre kännedom om

språksituationen i området och att de är medvetna om de språkliga konventioner som råder på platsen. De nationella aktörerna, som inte är en del av den lokala språkgemenskapen verkar inte ha samma kunskap om den språkliga demografin i Nykarleby, vilket leder till att materialet anpassas enligt den mer övergripande språkideologin i landet i stället för att ge preferens åt kommunens majoritetsspråk.

Då det kommer till hur aktörerna ger prominens åt ett språk finns en intressant skillnad beroende på om svenska eller finska står i prominent position. Svenska står i prominent position på 22 skyltar. På 86 % av de här skyltarna ger man företräde åt svenskan endast genom ordningsföljden på språken, men texterna på svenska och finska ser identisk ut i storlek och font, som i *figur 7*.

Figur 4 Exempel på text som visar prominens åt svenskan endast genom språkens ordningsföljd.

Då finska står i prominent position ($n = 22$) är det ett betydligt lägre antal skyltar som endast visar prominens genom ordningsföljd. På 45 % av skyltarna ger man en större tyngd åt finskan genom att texten är skriven med exempelvis en större font, fetstil eller genom att mer information ges på finska än på de andra språken. Se *figur 8* för exempel.

Figur 5 Exempel på skylt som framhäver finskan som prominent språk genom grafiska medel.

Det här betyder att finskan oftare framhävs som det prominenta språket genom textens utseende eller genom innehållet i texten. På sätt och vis är det oväntat att det är finskan som på tvåspråkiga skyltar ges en starkare betoning, dels eftersom det är svenskan som har en starkare ställning i Nykarleby, dels eftersom finska redan är det språk som har mer makt i Finland. Den finska texten behöver på det viset inte betonas starkare för att hävda språkets position. Det är främst aktörer som verkar på nationell nivå, som K ruoka, som förstärker finskans prominens på det här sättet. Jag tolkar det här som att man antingen saknar kunskap om svenskans särställning i området eller att man har kunskapen, men att man väljer att förverkliga den egna språkideologin framom att tilltala befolkningen i området.

Privata enspråkiga skyltar

De privata enspråkiga skyltarna är 40 till antalet. Cirka 80 % av dem är svenskspråkiga och resterande 20 % finskspråkiga. Det finns endast en engelskspråkig skylt med en privat

sändare. Då jag ytterligare bryter ner de privata sändare som står bakom de enspråkiga skyltarna finns det både regionala och nationella sådana. Det finns dessutom två skyltar vars sändare är en privatperson. Den ena skylten är ett klotter på en tavla vid busshållplatsen med det engelska ordet ”BUSH” skrivet. Den andra skylten är en svenskspråkig, handskriven annons för en båtplats till uthyrning, skriven på ett gammalt kuvert. De här två skyltarna är de enda i materialet från Nykarleby som har en privatperson som sändare, vilket gör dem relativt ovanliga. Båda skyltarna har en informell stil och det verkar inte ligga något större planeringsarbete bakom skyltarna. Det finns inga enspråkiga skyltar med en internationellt verkande, privat aktör.

Skyltarna med en regional sändare (n = 24) är i huvudsak svenskspråkiga, men ca 13 % är skrivna på finska. Två av de här skyltarna är sådana skyltar som vid ishallen riktar sig till räddningspersonal, till exempel med texten ”Savunpoistokeskus”. Ishallen är den enda icke-kommunala idrottsplatsen i Nykarleby och de här skyltarna räknar jag därmed som privata. Resterande del av de regionala, enspråkiga skyltarna är skrivna på svenska. De här skyltarna har många typer av innehåll; de är rent informativa, de innehåller instruktioner, namn och fungerar som reklam.

Skyltarna med en nationell sändare (n = 14) använder också svenska oftare än finska. Ungefär två tredjedelar av skyltarna är svenskspråkiga och en tredjedel finskspråkiga. En skylt innehåller dock orden ”START” och ”STOP”, vilka jag klassat som universalord. Bakom de svenskspråkiga skyltarna står exempelvis sändare som Folkhälsan, apoteket och livsmedelsaffären. Bakom de helt finskspråkiga skyltarna står intressant nog livsmedelsaffären och apoteket också som sändare. De här aktörerna skyltar alltså enspråkigt på båda nationalspråken, och riktar sig därmed till en två- eller flerspråkig målgrupp. Det handlar bara i ett fall, vid apoteket, om dold flerspråkighet, där den svenska och den finska texten – som är identisk – återfinns på olika bärare. Då det kommer till livsmedelsbutiken ger den ett särskilt spretigt språkligt intryck. Vissa skyltar är helt svenskspråkiga, andra helt finskspråkiga och ytterligare en del är tvåspråkiga, varav ett fåtal använder svenskan fragmentariskt. Livsmedelskedjan verkar inte konsekvent följa några språkliga riktlinjer i skapandet av marknadsföringsmaterial.

En aktör som förvånar mig med sin enspråkiga skyltning är Österbottens räddningsverk. Räddningsverket, liksom apoteket, vill jag klassificera som en typ av *halvoffentlig aktör*.

Räddningsväsendet nämns inte specifikt i språklagen (Finlands språklag 6.6.2003/423), men Österbottens räddningsverk anger på sin webbsida (Österbottens räddningsverk 2020) att de ”strävar efter att ha god betjäning på båda de inhemska språken”. Fyra av sex skyltar på platsen är dock helt svenskspråkiga, inklusive de skyltar som meddelar besökaren att brandstationen på grund av covid-19 inte betjänar kunder på plats. De tvåspråkiga skyltar som finns på platsen, en med Nykarleby brandverk som sändare, den andra med Österbottens räddningsverk som sändare, är båda namnskyltar. De informativa skyltarna är alla helt svenskspråkiga, vilket går emot påståendet om god betjäning på båda nationalspråken, i varje fall då det kommer till de skrivna skyltar en besökare möter på plats.

5.2 Kristinestad

Från Kristinestad ingår 134 skyltar i materialet. Svenska inkluderas på 83,0 % av alla skyltar och finska på 81,7 % av alla skyltar. Engelska ingår på 13,1 % av alla skyltar. Materialet består av 68 offentliga skyltar (50,7 %) och 66 privata skyltar (49,3 %). Ett tjugotal skyltar från Kristinestads sjukhus exkluderas från materialet eftersom jag inte kan kategorisera dem som antingen offentliga eller privata. Sjukhuset i Kristinestad erbjuder både offentliga och privata hälsovårdstjänster; i vissa fall är sändaren utskrivna, i andra fall kan jag anta vem som ligger bakom en viss skylt, men i många fall kan jag inte bedöma vem sändaren är.

De offentliga skyltarna i Kristinestad är huvudsakligen flerspråkiga (83,8 %). Samtliga innehåller svenska och finska, men därtill finns en handfull trespråkiga skyltar innehållandes engelska och en skylt innehållandes svenska, finska, engelska och tyska. En skylt inkluderar latin vid sidan om nationalspråken. På 86 % av de flerspråkiga skyltarna visas prominens endast genom ordningsföljd, utan att framhäva något språk grafiskt eller innehållsmässigt. På cirka 70 % av skyltarna är svenska det prominenta språket och på resterande del står finska i prominent position. Nästan alla skyltar (89,4 %) har en helt duplicerande flerspråkighet. Av de offentliga skyltarna är 16,2 % enspråkiga. Tre av dessa elva skyltar är skrivna på svenska, sex av dem på finska och två är engelskspråkiga.

Materialet från privata aktörer består av 56 % flerspråkiga skyltar. Alla skyltar utom en innehåller både svenska och finska. Endast två skyltar använder engelska vid sidan om svenska och finska och en skylt innehåller endast finska och engelska. Cirka 81 % av de flerspråkiga, privata skyltarna visar prominens endast genom ordningsföljd. Det prominenta språket är i majoriteten av fallen (67,6 %) finska och i resterande del svenska, vilket är omvända siffror i jämförelse med de offentliga skyltarna. Flerspråkigheten är duplicerande på 83,8 % av skyltarna. Av de privata skyltarna är 44 % enspråkiga. Ungefär hälften är svenskspråkiga, medan en fjärdedel vardera är finskspråkiga och engelskspråkiga.

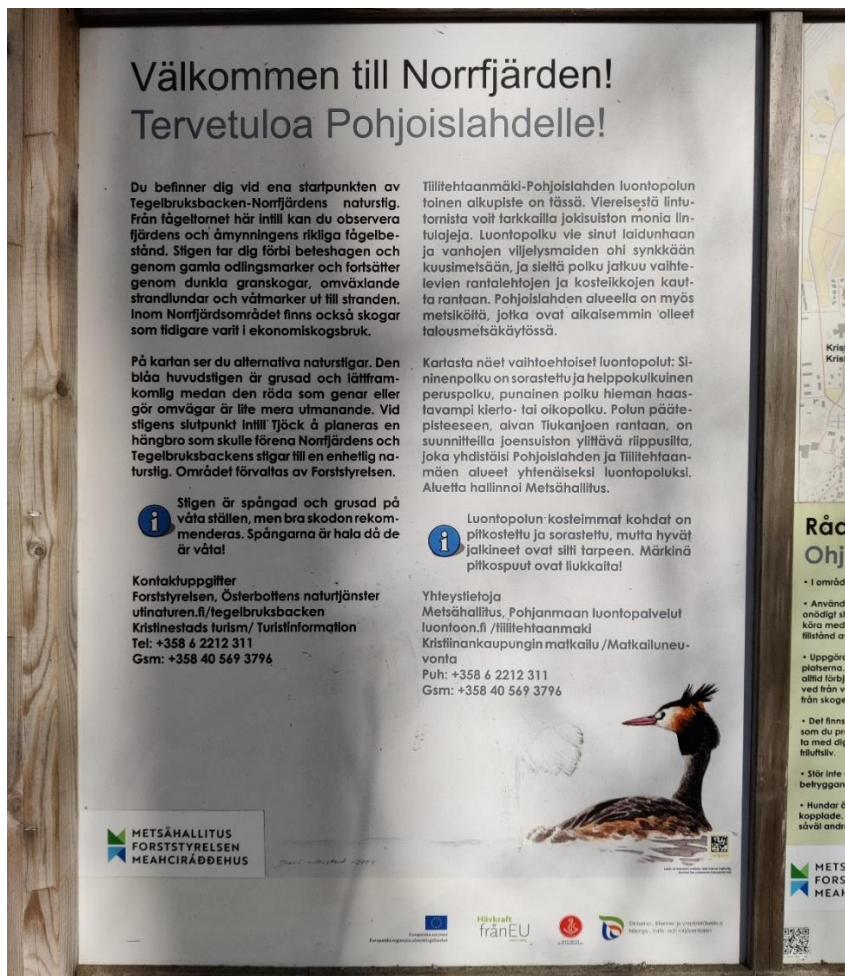
5.2.1 Offentliga skyltar

De offentliga skyltarna i Kristinestad är 68 till antalet, ca 84 % är flerspråkiga och resterande del enspråkiga. De flesta offentliga skyltarna har kommunen som sändare, men ett tjugotal har en statlig sändare.

Offentliga flerspråkiga skyltar

Alla flerspråkiga, offentliga skyltar (n = 57) innehåller både svenska och finska. Ett tiotal skyltar innehåller därtill ett annat språk, oftast engelska, men det finns också en skylt som innehåller svenska, finska och latin och en annan som vid sidan om nationalspråken och engelska innehåller tyska. I många fall är svenska det prominenta språket på de flerspråkiga skyltarna, men ungefär tjugo skyltar använder finska som prominent språk.

Det är blandade aktörer som skyltar på fler språk än nationalspråken. En del skyltar står kommunen bakom, andra är statliga. Den skylt som innehåller latin finns vid vandringsleden och det handlar om fågelnamn som är skrivna på svenska, finska och latin. Det som är särskilt intressant med Forststyrelsens skyltar vid vandringsleden i Kristinestad är att tre av dem använder det samiska namnet på affärsverket parallellt med det finska och svenska. Det handlar om att det samiska namnet ”MEAHCIRÁÐÐEHUS” används i den lilla logotypen nere i vänstra hörnet på skyltarna (se *figur 9*). Det finns också skyltar som endast använder det svenska och finska namnet. Forststyrelsen, som enligt sin egen webbplats (Forststyrelsen u.å.) kontinuerligt arbetar för att stöda de samiska språken och skapa material på samiska, ger också språket synlighet i Kristinestad.

Figur 6 Användning av samiska på en skylt i Kristinestad.

Då det kommer till offentliga skyltar som innehåller engelska handlar det ofta om viktig information som aktörerna troligtvis vill att ska nå ut till så många besökare som möjligt: ett kungörande om algblomning vid badstranden, magistratens öppethållningstider, meddelande om förnyelse- och reparationsarbete vid vandringsleden. Det finns också en skylt om rökförbud utanför simhallen och engelskspråkiga teckenförklaringar till vandringsledens karta. Den sista skylten är av en mer symbolisk natur; Kristinestads kommun hälsar välkommen till kommunhuset på svenska, finska, engelska och tyska.

Många offentliga skyltar som sätter finska i prominent position återfinns på en idrottsplats och har kommunen som sändare. Ett flertal av de här är förbud och ytterligare några riktar sig till räddningspersonal genom meddelanden som "Päävesisulku Huvudvattenkran". Ett par skyltar finns vid kommunhuset och har staten som sändare. Här handlar det igen om magistratens öppettider, men också om namnskylden "Kela|Fpa".

Bland de offentliga skyltarna sticker postens skyltning ut. Jag har samlat in tio skyltar på platsen och endast en skylt ger prominens åt svenskan. Skylten i fråga är dessutom en handskriven skylt, vilket visar på att en lokalt anställd person producerat den. Av de tio skyltarna är åtta flerspråkiga och hälften av dessa ger en utseendemässig tyngd åt det prominenta språket. Alla skyltar utom en har en duplicerande översättning. Särskilt en skylt sticker ut, eftersom det är den enda skylten i materialet från Kristinestad som likställer svenskan med engelskan, medan finskan lyfts fram genom en större och tyngre font (figur 10).

Figur 7 Skylt där svenska jämförs med engelska i Kristinestad.

Att likställa ett nationalspråk med ett främmande språk på det här sättet är det som Helsingforsregionens trafik kritiserats för av Justitieombudsmannen: "HRT jämför de svenskspråkiga texterna - i motsats till de finskspråkiga - med text på främmande språk när det gäller stilen. Det här är inte att behandla nationalspråken likvärdigt" (Gröhn 2021).

Orsaken till att postens skyltning sticker ut är att det är den enda aktören som systematiskt verkar ge finskan ett högre värde än svenskan. Posti Group har dessutom kritiserats av Svenska språknämnden i Finland (2015) då bolaget bytte namn från *Itella* till *Posti Group Abp*. Språknämnden uttrycker oro över att bolagets nya namn inte beaktar språklagen och att det svenska namnet *Posten* borde tas i bruk, parallellt med det finska *Posti*. I det material jag samlat in i Kristinestad verkar finskan inte bara få företräde genom namnet, utan också i det övriga språkbruket på skyltar.

På offentliga flerspråkiga skyltar i Kristinestad visas prominens bara genom ordningsföljd på ca 86 % av skyltarna. Bortsett från skyltarna med posten som sändare är det endast fyra skyltar som förstärker det prominenta språket. Det betyder att det prominenta språket mycket sällan ges någon extra betoning genom fontstorlek eller -tyngd. Endast fem skyltar har dessutom en fragmentarisk flerspråkighet, resterande skyltar är helt duplicerande till sin natur. De skyltar som är fragmentariska innehåller oftast engelska, och den svenska och finska texten är sinsemellan duplicerande, men texten återges fragmentariskt på engelska. På flerspråkiga skyltar i Kristinestad visar de offentliga aktörerna visserligen att svenska är majoritetsspråket i kommunen, eftersom svenska oftast är prominent språk. Innehållsmässigt och utseendemässigt behandlas finska och svenska utöver det i hög grad likvärdigt.

Offentliga enspråkiga skyltar

De enspråkiga skyltarna med en offentlig sändare är endast elva till antalet. De här skyltarna har en blandad språktillhörighet. Sex skyltar är finskspråkiga, tre är svenskspråkiga och två är skrivna på engelska. Det låga antalet enspråkiga skyltar skvallrar om att flerspråkigheten prioriteras högt, men att det inte bara är majoritetsspråket som får stå ensamt på enspråkiga skyltar säger också en del om språkens likvärdiga ställning.

Vissa exempel på enspråkig, offentlig skyltning kan förklaras genom att sändaren riktar sig enbart åt en specifik språkgrupp. Ett exempel jag vill lyfta fram i samband med detta är en skylt vid biblioteket som marknadsför ett författarbesök. Skylten är helt svenskspråkig, vilket tyder på att skylten fyller en indexikal funktion: författarbesöket kommer att hållas på svenska, alltså riktar biblioteket sig till en svenskspråkig publik redan på skylten. I en tvåspråkig språkgemenskap krävs det att läsaren kan navigera i det tvåspråkiga lingvistiska landskapet, vilket också innebär att läsaren behöver kunna avkoda den här typen av indexikala budskap. Skulle skylten vara tvåspråkig, men författarbesöket enspråkigt skulle det i sin tur sända fel budskap åt mottagarna av skylten.

Det finns en enspråkig skylt vid vandringsleden i kommunen som har Forststyrelsen som sändare. Den här skylten är skriven på svenska och innehåller information om förfarandet på vandringsleden med tanke på covid-19. Jag har inte kunnat se någon finskspråkig

motsvarighet till skylten, men som jag noterar i *figur 11*, verkar en skylt tidigare ha varit fäst under den svenskspråkiga skylten.

Figur 8 Enspråkigt svensk skylt med covid-relaterade instruktioner.

De två engelskspråkiga skyltarna i materialet är sådana som endast innehåller namn, de finns båda vid kommunhuset och har en statlig sändare. Den ena skylten innehåller namnet "Jobcenter", den andra namnet "Welcome Office". Det här är namn på organisationer som verkar inom Österbotten eller delar av Österbotten. Welcome Office riktar sig till nyanlända i regionen, Jobcenter riktar sig till ungdomar, och språkvalet kan tänkas basera sig på målgruppen.

I Kristinestad finns en enspråkig skylt riktad till räddningspersonal, identisk med en skylt vid Nykarleby's ishall, med texten "PALOILMOITINKESKUS". De här skyltarna verkar återkomma på alla undersökta orter, ofta med identiskt innehåll och utformning.

För att förverkliga språklagens bestämmelser ska alla offentliga skyltar strängt sagt vara tvåspråkiga, men liksom skylten om författarbesöket jag lyft fram ovan visas det

fall där enspråkigheten fyller en logisk funktion. I Kristinestad finns det dessutom tecken på en lekfullhet i en- och tvåspråkigheten. Det här är vanligare bland de privata skyltarna, men det finns också exempel i den offentliga skyltningen. Vid kyrkan finns ett exempel där det handlar om dold flerspråkighet på en trafikavspärning. Texten på finska och svenska är inte synlig samtidigt, och för de läsare som inte noterar baksidan ter sig alltså skyltarna som enspråkiga, även om det finns en motsvarighet på det andra nationalspråket. Den svenska texten kan ses i *figur 12* och den finskspråkiga texten ses i *figur 13*.

Figur 9 Dold flerspråkighet i Kristinestad, den svenskspråkiga texten.

Figur 10 Dold flerspråkighet i Kristinestad, den finskspråkiga texten.

Det som ger uttryck för lekfullhet i skylten är att det svenska ordet 'gata' skrivs "GATU", vilket antingen kan ses som en dialektal variant av ordet eller som en försvenskad variant av det finska ordet "KATU". Jag tolkar översättningen som en typ av ordlek, vilket visar på en ganska avslappnad hållning till de två språken, eller i varje fall till relationen dem emellan. För att det ska finnas utrymme för den här typen av språkanvändning behöver språken och språkgrupperna ses som relativt jämbördiga för att ingen ska ta illa vid sig. Sammantaget ger den offentliga skyltningen i Kristinestad en bild av att vara mycket tvåspråkig. De enspråkiga skyltarna är få, svenska och finska behandlas och framställs

generellt sett likvärdigt, och det finns fortfarande – eller tack vare – det ett visst utrymme för en lekfullhet.

5.2.2 Privata skyltar

Materialet består av 66 privata skyltar från Kristinestad. Cirka 55 % är flerspråkiga och 45 % enspråkiga. Det här betyder att andelen flerspråkiga skyltar är betydligt lägre än för de offentliga skyltarna (84 %). På de flerspråkiga, privata skyltarna i Kristinestad används finska på alla skyltar och svenska på alla utom en skylt. Det finns enspråkiga skyltar på både svenska och finska. Engelskan ges också en liten roll i det privata lingvistiska landskapet.

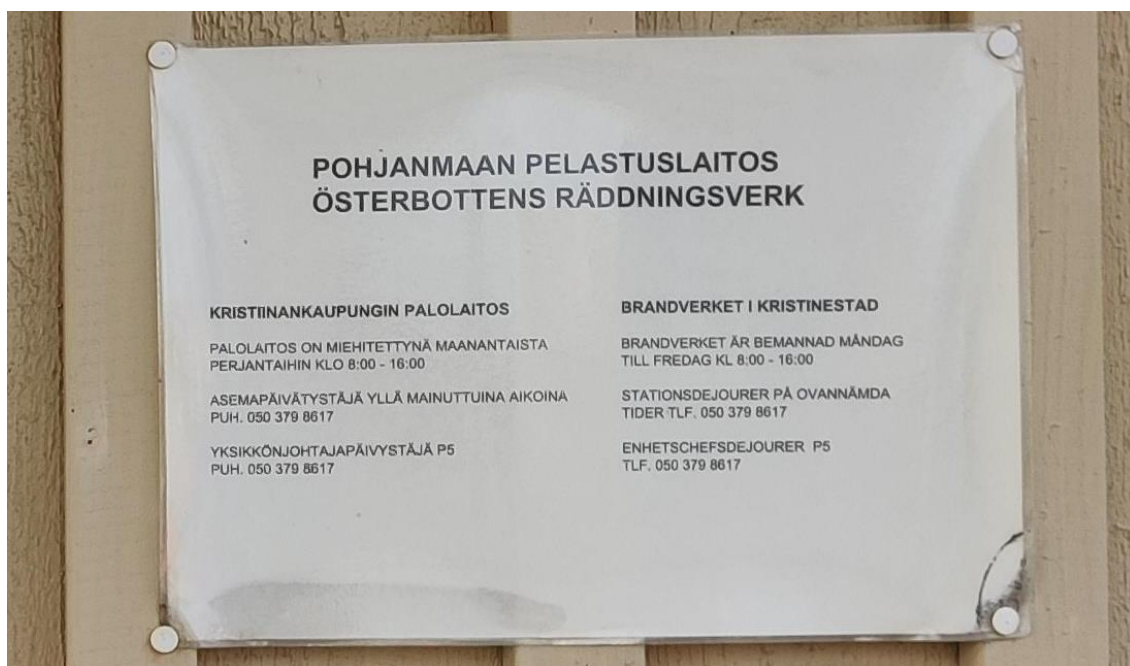
Privata flerspråkiga skyltar

De privata, flerspråkiga skyltarna är 37 till antalet. Den absolut vanligaste kombinationen innehåller svenska och finska, men finskan står i prominent position mer än dubbelt så ofta som svenskan, vilket skiljer sig från de flerspråkiga skyltarna med offentliga sändare i Kristinestad. Några skyltar använder engelska vid sidan om svenska och finska och en skylt innehåller endast finska och engelska.

De flerspråkiga skyltar som sätter svenska i prominent position är endast elva till antalet. De här skyltarna kommer från många olika aktörer, oftast från regionalt verkande sådana, men också från nationella organisationer. Skyltarna har en duplicerande översättning och visar prominens genom språkens inbördes ordningsföljd. En skylt förstärker svenskan ytterligare genom fontstorlek. Bland de här skyltarna finns också en vars översättning är fragmentarisk och de svensk- och finskspråkiga delarna motsvarar inte varandra layoutmässigt, vilket är ovanligt på tvåspråkiga skyltar. Skylten i fråga är en reklam för en samlarkampanj vid apoteket. Privata skyltar med finska som prominent språk kommer också från både regionala och nationella aktörer. Endast en skylt har en internationell sändare. En femtedel av de här skyltarna förstärker finskan genom textens utseende.

Bland de privata aktörerna i Kristinestad finns Österbottens räddningsverk, som jag lyfte fram i materialet från Nykarleby. I Nykarleby förvånades jag över den vanligen enspråkigt svenska skyltningen och det är därför intressant att lyfta fram hur aktören skyltar på en annan ort. I materialet från Kristinestad ingår endast fyra skyltar från

aktören, men alla fyra är tvåspråkiga med finska i prominent position. Två av de här skyltarna innehåller dock endast namnet på räddningsverket, vilket är tvåspråkigt, medan de två återstående skyltarna är mer informativa. En av dessa skyltar ses i *figur 14*, vilket illustrerar hur skyltarna från aktören i regel ser ut i Kristinestad: tvåspråkiga med finska i prominent position, duplicerande översättning och grafiskt likadan text på båda språken.

Figur 11 Skylt från Österbottens räddningsverk, insamlad i Kristinestad.

Vid brandstationen i Kristinestad finns en skylt som jag antar att den lokala personalen på stationen står bakom. Den här motsvarar inte skyltarna av Österbottens räddningsverk i det att den sätter svenska framom finska. Skylten står i anslutning till dörrklockan med texten "DÖRRKLOCKA OVIKELLO".

De skyltar som innehåller engelska i Kristinestads privata skyltning gör det i olika konstellationer. En reklam vid apoteket innehåller finska och engelska. Informationen om produkten i fråga ges på finska. Engelska används i sloganen "2 DROPS. 1 UNSTOPPABLE YOU." Engelska används här främst som ett högstatusspråk, det ger reklamen lite krydda och gör att den känns mer internationell. De två andra skyltarna som innehåller engelska gör det vid sidan av nationalspråken. En skylt som ger covid-relaterade instruktioner har en duplicerande översättning och texten på alla tre språk är

grafiskt identisk. Den andra skylten innehåller en karta över och regler för frisbeegolfbanan. De allmänna reglerna har en duplicerande översättning mellan finska och svenska, medan kartans teckenförklaringar och namnet på golfbanan är helt engelskspråkiga. Den här typen av komplementär översättning förekommer ett fåtal gånger i materialet, vilket visar på att aktörerna inte kräver att läsaren ska behärska både svenska och finska, men att alla förväntas förstå engelska. En liknande skylt är den jag nämner att finns vid vandringsleden i Kristinestad.

I Kristinestad finns två skyltar där det inte är tydligt vilket språk som är det prominenta. De här skyltarna vill jag särskilt lyfta fram eftersom de belyser den lekfullhet jag redan har varit inne på angående Kristinestads LL. Det första exemplet kommer från anslagstavlan vid Kristinestads simhall och ses i *figur 15*. På skylten finns namnet på och öppettiderna för gymmet i samma lokal. Skylten börjar med det finska ordet 'KUNTOSALI', skrivet i versaler högst upp på skylten, åtföljt av det engelska namnet 'Positive Gym' som skrivs med stor bokstav i början på båda orden. Enligt en annan skylt i materialet förstår jag att gymmets namn är "Positive Gym", Ordet *kuntosali* fungerar alltså som en typ av beskrivning av platsen, för de som inte förstår betydelsen av ordet 'gym'. På den andra delen av skylten kommer de svenska förkortningarna 'MÅ-FRE' före de finska 'MA-PE'. Här byter sändaren alltså prominent språk efter halva skylten, och även om det svenska ordet 'gym' är samma som engelskans ord så används egentligen inte svenska på skyltens första del.

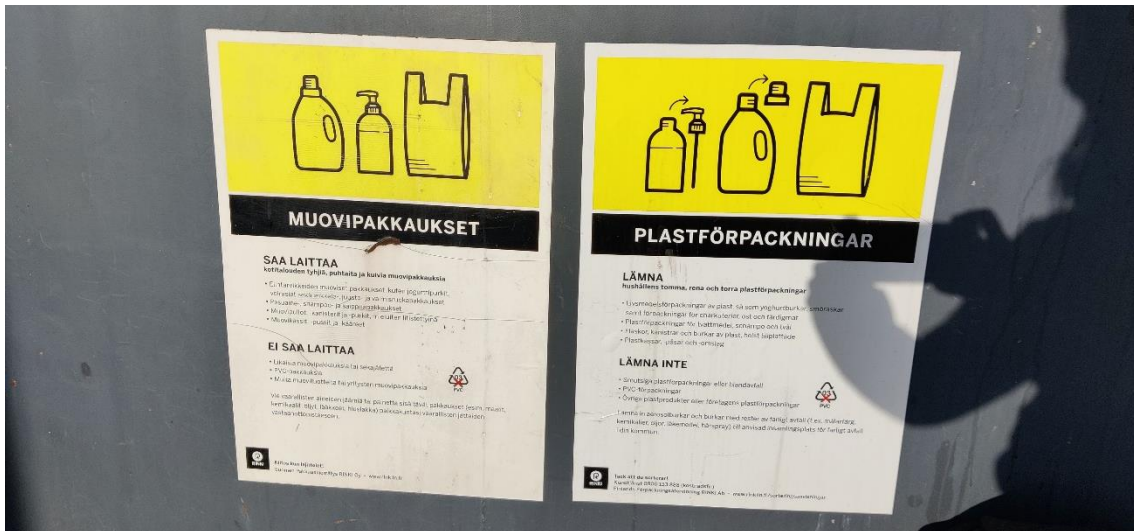

Figur 12 Skylt i Kristinestad där valet av prominent språk är otydligt.

Skylden visar på en vilja att ta alla språkgrupper i beaktande, även om det inte verkar vara så noga hur det här görs. Det andra exemplet är från ekopunkten jag fotograferat i Kristinestad. Här sätts informativa affischer upp på varje sorteringskärl, och alla kärl som Rinki har hand om skyltar med samma utseende och samma information på båda språken. På alla de här kärnen kommer den finska varianten före den svenska, förutom på ett som inkluderar en lite mindre variant av den svenska texten till vänster om den finska (figur 16). Samma skylt finns på nästa kärl, men här är varianterna lika stora på båda språken och den finska kommer före den svenska (figur 17).

Figur 13 Avvikande skyltning vid ekopunkten i Kristinestad.

Figur 14 Den typiska skyltningen vid ekopunkten i Kristinestad.

I exemplet från Rinki ovan antar jag att skyltningen är produkten av en tillfällighet. Det fanns inte fler svenska skyltar i samma storlek som den finska, och eftersom skylten på svenska är mindre i storlek framhävs den i stället genom att den får stå först i ordningen.

Jag vill lyfta fram de här exemplen eftersom de belyser ett karaktäriserande drag i Kristinestads skyltning. Eftersom språkgrupperna är så jämna – storleksmässigt men troligtvis också maktmässigt – på orten finns det utrymme att i skyltningen inte behandla språken exakt lika på alla skyltar. Majoriteten av skyltarna i Kristinestad är ändå identiska på nationalspråken, vilket betyder att de gånger det sker misstag eller blir avvikelser är det tydligt att det inte handlar om att ett språk eller en språkgrupp diskrimineras eller ges mindre värde än det andra. Den här, något mer avslappnade, hållningen till tvåspråkigheten är unikt för Kristinestad och jag har inte läst något av de två andra kommunernas lingvistiska landskap på det här sättet.

Privata enspråkiga skyltar

I materialet ingår 29 enspråkiga, privata skyltar från Kristinestad. Med tanke på att finska oftare stod i prominent position på de privata, flerspråkiga skyltarna är det intressant att det finns fler enspråkigt svenska skyltar än enspråkigt finska sådana. Nästan hälften av de enspråkiga skyltarna är skrivna på svenska och den andra hälften fördelas jämnt mellan finska och engelska.

Skyltarna på svenska kommer främst från regionala aktörer och några privatpersoner, men också från nationellt verkande aktörer. På ett lokalt plan skyltar Kristinestads svenska församling på svenska i materialet, men också en del av skyltarna vid sportplanen är helt svenskspråkiga. Nationella sändare, som Folkhälsan, Finlands apotekarförbund och K ruoka skyltar också enstaka gånger på svenska.

De engelska skyltarna finns alla på olika idrottsplatser men har en utskriven privat sändare, t.ex. olika sponsorer eller produktmärken. Bland de här skyltarna finns ett klotter av en privatperson med texten ”onelove”. Det finns också två engelskspråkiga namn: ”VIKING DISCS” och ”GYM Positive”. De engelskspråkiga skyltarna kommer från sändare på alla nivåer. Det finns en privatperson, en regionalt verkande aktör, ett par nationella aktörer och ytterligare ett par aktörer som verkar internationellt. Engelskan verkar användas både som ett statusspråk och som ett språk som är gångbart på de flesta platser, bland de flesta personer. De enspråkigt finska skyltarna kommer i huvudsak från nationellt verkande sändare: K ruoka och Finlands apotekarförbund, men två av dem kommer från regionalt verkande aktörer, ett taxibolag och frisbeegolföreningen.

5.3 Pyttis

Materialet från Pyttis består av 142 skyltar. Finska ingår på 97,2 % av alla skyltar. Svenska inkluderas på 21,5 % av skyltarna och engelska på 6,3 % av alla skyltar. Materialet fördelas som 48,5 % offentliga skyltar och 51,4 % privata skyltar. Av de 69 skyltar som kommer från offentliga aktörer är endast 24,6 % flerspråkiga, men samtliga skyltar innehåller både finska och svenska. Fem skyltar innehåller engelska vid sidan om nationalspråken och ytterligare en skylt är skriven på finska, svenska och ryska. På 41,2 % av de flerspråkiga, offentliga skyltarna visas prominens endast genom ordningsföljd och finska är det prominenta språket på alla utom en skylt, som i stället sätter engelska i prominent position. Tre fjärdedelar av de flerspråkiga skyltarna har en duplicerande flerspråkighetstyp. Den största delen av de offentliga skyltarna (75,3 %) är enspråkiga. De enspråkiga, offentliga skyltarna är skrivna på finska i alla fall utom två, där jag inte kunnat avgöra vilket språk det handlar om. En skylt med namnet "Valkmusa" är ett sådant exempel.

De privata skyltarna i Pyttis (n = 73) fördelas som 19,2 % flerspråkiga och 80,8 % enspråkiga skyltar. De flerspråkiga skyltarna innehåller i alla utom ett fall finska och svenska; en skylt innehåller kombinationen finska-engelska. Endast en skylt är trespråkig innehållandes finska, svenska och engelska. Av de privata, flerspråkiga skyltarna visas prominens endast med hjälp av ordningsföljden på 78,6 % av skyltarna, utan att framhäva det prominenta språket med grafiska eller innehållsliga medel. Det prominenta språket är på samtliga skyltar finska och 92,9 % har en duplicerande flerspråkighet. De enspråkiga skyltarna (n = 59) består av en skylt skriven på latin, en skylt skriven på engelska och resterande skyltar är skrivna på finska.

5.3.1 Offentliga skyltar

De offentliga skyltarna i Pyttis består av 69 skyltar: 17 flerspråkiga och 52 enspråkiga. Redan i den här sammansättningen syns en stor skillnad i jämförelse med de två andra kommunerna, eftersom andelen flerspråkiga skyltar (ca 25 %) är så låg.

Offentliga flerspråkiga skyltar

De offentliga skyltarna i Pyttis som innehåller mer än ett språk är relativt få till antalet, i jämförelse med de andra två kommunerna. Alla skyltar innehåller finska och svenska, men en stor andel av dem innehåller åtminstone ett annat språk. Det finns fem skyltar totalt som innehåller engelska. Engelska står i prominent position på en skylt, men samtliga andra skyltar använder finska som prominent språk. En förekomst av vardera ryska, tyska och latin finns i kombination med andra språk. Tyska och latin används som ett fjärde språk, vid sidan om finska, svenska och engelska. Ryska används i kombination med bara finska och svenska på en förbudsskylt vid badplatsen. Ryska är det mest förekommande främmande språket bland kommunens invånare, och på det här sättet får gruppen en viss bekräftelse från kommunen. Det väcker dock frågor att den enda skylten på ryska i materialet är ett förbud mot fiske. Skylten innehåller följande text: 'Kalastus kielletty! / Fiskning förbjudet! / рыбалка запрещена'. I närheten av skylten finns en annan skylt, endast på finska, med texten 'Käytähän pelastusvälineitä vain hädän sattuesssa', vilket gör att det flerspråkiga förbudet mot fiske sticker ut än mer.

Tyska och latin används av Forststyrelsen vid vandringledden. Latin används fragmentariskt vid sidan om en duplicerande text på finska, svenska och engelska. Latin används i namn på fågelarter, på liknande sätt som Forststyrelsen skyltar i Kristinestad. En skillnad är dock att aktören i Kristinestad använde latin vid sidan om bara svenska och finska. I Pyttis använder aktören ofta engelska som ett tredje språk, och det här är troligtvis eftersom vandringsleden ligger i nationalparken Valkmusa. Aktören förväntar sig säkerligen en mer flerspråkig publik och vill därför också rikta sig till personer som inte kan något av nationalspråken. Av samma orsak antar jag att tyska används. På skylten innehållandes tyska ges finska en särställning, medan svenska, engelska och tyska likställs genom en mindre och kursiverad font (figur 18).

Figur 15 Flerspråkig skylt i Pyttis.

På de flesta skyltar används finska som första språk och svenska som andra språk, men det finns två undantag till detta. Forststyrelsen sätter på en skylt engelska överst, sedan finska och längst ner svenska (se figur 19). Texterna är sinsemellan identiska med en duplicerande översättning, men ordningsföljden skiljer sig åt från alla andra skyltar på platsen. Skylten består av tre olika papper som stiftats fast på en vägg så att de bildar en enda skylt. Att notera är dock att Forststyrelsens logotyp i anslutning till den engelska och den finska texten är enspråkigt finsk, medan den bredvid den svenska texten är tvåspråkig på nationalspråken.

Figur 16 Trespråkig skylt med engelska som prominent språk.

Den andra skylten med ovanlig ordningsföljd mellan språken är en skylt vid biblioteket. Skylten består av en liten display bredvid dörren med texten ”Tervetuloa” i en liten större font, och ”Kirjasto on auki / Library is open / Biblioteket är öppet” i en lite mindre font. Det finns två offentliga, flerspråkiga skyltar till på platsen. De innehåller båda texten ”Kirjasto Bibliotek”.

Sett till sändarna bakom de flerspråkiga skyltarna har jag redan nämnt några, både statliga och kommunala. Kommunen står bara bakom ungefär hälften av de flerspråkiga skyltarna. Andra hälften kommer från Forststyrelsen och posten, alltså statliga aktörer. Det här är också unikt för Pyttis, eftersom kommunen brukar stå som sändare till den absoluta majoriteten av offentliga, flerspråkiga skyltar. Det som är förvånande är att det endast finns en enspråkig skylt vardera vid hälsovårdscentralen och kommunhuset. Vid kommunhuset anser jag att det skulle vara symboliskt viktigt att svenskan ges plats, eftersom kommunens värdering av svenskan väger tungt, särskilt för de svenskspråkiga invånarna. I materialet från platsen är det endast den stora ”Pyhtää Pyttis”-logotypen på byggnaden som är tvåspråkig. Vid hälsovårdscentralen är det förstås viktigt att svenskan

får inte bara en symbolisk roll, utan fyller en mer informativ och praktisk funktion. I nuläget är det endast den välkomnande skylten på gårdsplanen som använder svenska vid sidan om finska.

Postens tvåspråkiga skyltar är till viss del samma skyltar som finns på de båda andra orterna, men i Pyttis finns den enda skylten där man använder ett svenskt och ett finskt namn parallellt (figur 20). På dörren finns en påklitrastad skylt med överskriften ”Posti Posten”. Eftersom namnet på bolaget numera bara innehåller det finska ordet ’posti, utan någon svensk motsvarighet, samt att någon motsvarande skylt inte hittas i Kristinestad eller Nykarleby är den här skylten i Pyttis något överraskande. Det verkar dessutom inte vara ett namn som i regel används, eftersom de finska orden ”Postin taidepalkinto” på en annan skylt översätts till ”Postis konstpris” i stället för *Postens* konstpris.

Figur 17 Skylt där postens namn används parallellt på finska och svenska.

Då det kommer till hur prominens uttrycks på offentliga skyltar i Pyttis ser det mycket annorlunda ut än i Nykarleby och Kristinestad. En majoritet av skyltarna förstärker det prominenta språket, finska, genom fontstorlek eller fetstil. Cirka 40 % uttrycker prominens endast genom språkens inbördes ordningsföljd. Även om svenskan alltså ges tydlig plats på de offentliga flerspråkiga skyltarna är det också tydligt att språken inte ges

samma värde. Dels är andelen flerspråkiga skyltar låg (24,6 %), dels ges finskan ofta grafiskt en särställning på de flerspråkiga skyltarna.

Offentliga enspråkiga skyltar

Det finns 52 enspråkiga offentliga skyltar. En skylt – med namnet på vandringsleden, Valkmusa – har jag inte kunnat klassificera som något särskilt språk. En andra skylt, med texten ”Frisbeegolf” har jag klassat som ett universalord, eftersom det fungerar på flera språk. Resterande femtio skyltar är enspråkigt finska.

De enspråkiga skyltarna kommer i princip från alla offentliga aktörer som skyltar i Pyttis, också de som ofta skyltar flerspråkigt. Med tanke på bristen av svensk text vid hälsovårdscentralen och kommunhuset vill jag lyfta fram vilken typ av information som endast framkommer på finska på platserna. Materialet från kommunhuset inkluderar några informerande skyltar om parkering, men också en skylt om att kommunens personal arbetar på distans, men kan kontaktas normalt per telefon. Sådan här information om avvikande rutiner kan tyckas särskilt viktig att ha tillgång till. De enspråkiga skyltarna vid hälsovårdscentralen består av skyltar där man dirigerar besökarna på parkeringen och mot ingången, informerar om vaccin och tidsbokning och ber personer med symtom att endast ta kontakt per telefon. Den sista skylten, där man på ytterdörren uppmanar personer att inte besöka hälsovårdscentralen om de har symtom, är av sådan natur att den särskilt borde riktas till en så bred publik som möjligt.

Biblioteket är en sådan plats som, endast sett till antalet flerspråkiga skyltar, verkar använda mycket svenska i jämförelse med andra aktörer. Visst är svenskan synlig på tre skyltar på platsen, vilket är mycket i jämförelse med många andra platser, men den enda text som förekommer på svenska är ordet ’bibliotek’ och frasen ”[b]iblioteket är öppet”. Det verkar alltså som att svenskan bara ges en typ av symbolisk synlighet, eftersom all mer informerande och instruerande text endast framgår på finska. Till den informationen hör bland annat information om att biblioteket är ett självservicebibliotek, instruktioner för hur man tar sig in i biblioteket under självservicetiderna och instruktioner i relation till covid-19. Här behöver alltså besökarna ha mycket goda kunskaper i finska för att kunna ta tillvara på bibliotekets alla tjänster.

De offentliga skyltarna vid busshållplatsen är endast två stycken: en busstidtabell med kommunen som sändare och en skylt om att bära ansiktsmask och hålla säkerhetsavstånd som kommunerna Pyttis, Fredrikshamn och Kotka står bakom. Båda de här skyltarna innehåller endast finska, bortsett från en det tvåspråkiga namnet i Pyttis logotyp.

Då det kommer till postens enspråkiga skyltar är det intressant att se på den utskrivna sändaren på skyltarna. Alla skyltar med Posti som ensam aktör är tvåspråkiga, bortsett från två namnskyltar endast innehållandes bolagsnamnet 'Posti'. Då k-butiken som har hand om postens servicepunkt skyltar tillsammans med posten används dock endast finska (figur 21).

Figur 18 Skylt i Pyttis där både K Market och Posti står som sändare.

Det här innebär att en privat och en offentlig sändare skyltar tillsammans, men jag har ändå kategoriserat skylten som huvudsakligen offentlig. Eftersom livsmedelsaffären har hand om postens tjänster borde det här innebära en medvetenhet om vilka skyldigheter posten har språkligt som inte livsmedelskedjan har. Skyltarna vid posten visar dock igen på att alla involverade i skyltningskedjan påverkar det lingvistiska landskapet. Även om personer skyltar i en offentlig organisations namn känner de inte nödvändigtvis till vilka

skyldigheter de har eller så är det helt enkelt ett resultat av att man skyltar på det språk man kan.

På de flesta idrottsplatserna är skyltarna helt finskspråkiga. Ett undantag är vandringsleden, eftersom Forststyrelsen så ofta skyltar flerspråkigt. Informationen på idrottsplatserna är alltså i de flesta fall tillgänglig endast på finska. Det är också tämligen vanligt i Pyttis att offentliga skyltar är helt finskspråkiga, men innehåller det svenska namnet 'Pyttis'. Det här beror på att Pyttis logotyp inkluderas för att visa att kommunen står bakom skylten, på samma sätt som på skyltarna vid busstationen jag nämner ovan. Ett exempel syns i *figur 22*.

Figur 19 Pyttis tvåspråkiga logotyp på en annars enspråkig skylt.

Det ser ut som att Pyttis kommuns mer vardagliga praktik endast går på finska. Så gott som all informering från kommunen fås endast på finska i det lingvistiska landskapet, medan namn och namnskyltar kan vara tvåspråkiga i vissa fall. Det är förstås ett tacksamt sätt att kunna visa upp svenskan i logotypen, för att svenskan ska behålla någon grad av status. Det är dock tydligt att svenskan främst erhåller en symbolisk funktion i Pyttis och att språket inte värderas användbart av kommunen. De statliga aktörer som skyltar i Pyttis: Posti, och framför allt Forststyrelsen, använder svenska i en

betydligt mer informeraende funktion. Eftersom båda statliga aktörer skyltar i hela landet – alltså också i andra tvåspråkiga kommuner – är den tvåspråkiga skyltningen mer rutinmässig för de här aktörerna och inget unikt för Pyttis.

5.3.2 Privata skyltar

De privata skyltarna i Pyttis är 73 stycken, varav ca 80 % är enspråkiga och resterande del flerspråkiga. Andelen flerspråkiga skyltar motsvarar ungefär andelen av offentliga skyltar: 19 % av privata skyltar och 25 % av offentliga skyltar. De språk som finns representerade är finska, svenska och engelska. En enspråkig skylt är också skriven på latin. Svenska förekommer totalt på tretton skyltar och engelska på tre. Finska förekommer på alla skyltar utom två.

Privata flerspråkiga skyltar

De flerspråkiga skyltarna med en privat sändare är endast 14 till antalet. Alla utom en innehåller finska och svenska, en innehåller kombinationen finska-svenska-engelska och en sista skylt innehåller bara finska och engelska. Skyltarna har både regionala och nationella aktörer som sändare och de vanligaste sändarna är Pyttis apotek och Pyttis församling. Ett flertal flerspråkiga skyltar finns också vid ekopunkten, men med flera olika sändare.

Alla flerspråkiga, privata skyltar använder finska som prominent språk. På nästan 80 % av skyltarna anges prominent språk endast genom språkens ordningsföljd, utan att finskan förstärks visuellt. Det här betyder att på ca 20 % av de privata, flerspråkiga skyltarna förstärks finskan med olika grafiska medel. På de offentliga skyltarna förstärktes det prominenta språket på nästan 60 % av de flerspråkiga skyltarna.

Svenskan verkar generellt ha en liknande funktion på de privata skyltarna som på de offentliga; nämligen att svenskan används symboliskt i namn och på namnskyltar. Svenska används på privata skyltar i brandstationens tvåspråkiga namn, på en handfull skyltar vid apoteket som består av olika namnskyltar och öppethållningstider, i församlingens tvåspråkiga namn på en vattenkanna vid kyrkan och på ekopunktens namnskylt. Ett fåtal skyltar innehåller därtill mer information.

Vid biblioteket meddelar ett privat vaktbolag på finska och svenska att området är kameraövervakat. Vid kyrkan finns en fullständigt tvåspråkig skylt med texten ”Muulla lepäävien muistolle / Till minnet av dem som vilar på annan ort”. En annan, med fragmentarisk översättning, visar att kyrkan är en vägkyrka och skriver om avvikande öppethållningstider endast på finska, men inkluderar logotypen för vägkyrkor samt orden ”Tiekirkko / Vägkyrka” undertill. Vid ekopunkten används ett par skyltar som på båda nationalspråken berättar vad som får och inte får lämnas i återvinningskärnen (se figur 23). Det är också vid ekopunkten som den finsk-engelska skylten är uppsatt.

Figur 20 Tvåspråkig skylt vid ekopunkten i Pyttis.

De skyltar jag nu beskrivit utgör alla flerspråkiga skyltar från privata sändare i Pyttis. Jag vill dock lyfta fram apoteket ytterligare. Apoteken är privata aktörer, men som Syrjälä (2018a:68) lyfter fram tillhör apoteken en typ av *halvoffentliga företag*. Syrjälä konstaterar att det är vanligare att den här typen av företag oftare använder parallella

namn på finska och svenska än andra privata företag, vilket stämmer också i Pyttis. I materialet från Pyttis är apoteket det enda privata företaget som använder ett tvåspråkigt namn: ”PYHTÄÄN APTEEKKI / PYTTIS APOTEK”. Apotekets öppethållningstider står också på ett par olika skyltar, parallellt på finska och svenska med en duplicerande översättning och identisk text på båda språken. De här skyltarna är permanenta skyltar som antingen består av stora metallplakat eller text påklistrad på fönstren. De mindre permanenta skyltarna: reklamaffischer i papper i fönstren och, utprintade, upptejpade A4-papper på dörren är däremot enspråkigt finska.

Privata enspråkiga skyltar

Den här kategorin består av 59 skyltar. En skylt är skriven på engelska, en annan skylt på latin. Skylten som är skriven på latin finns vid kyrkan och innehåller texten ”PRO PATRIA” (sv. *för fäderneslandet*). Resterande 50 skyltar är enspråkigt finska. Ser man på aktörerna bakom skyltarna finns det tre skyltar med en privatperson som sändare, fyra med en internationell sändare, ett tjugotal skyltar från en nationell sändare och resterande trettio kommer från olika regionala aktörer.

Livsmedelsbutiken skyltar uteslutet på finska i mitt material och bidrar mycket till den enspråkiga bild jag får av orten. Den enda andra platsen som uteslutet skyltar på finska är den privatägda idrottshallen på orten (idrottsområdet inkluderar också endast finskspråkiga skyltar, men de här hör till kategorin *offentliga skyltar*). Idrottshallens namn – Pyroll arena – är det enda ordet i skyltningen som har drag av annat än finska. Eftersom ordet ’pyroll’ är ett hittepåord, troligtvis en kombination av *pyhtää* och det engelska ordet ’roll’, samt att ’arena’ skrivs med finsk stavning, har jag trots allt inte kategoriserat det här som engelska.

Skyltarna med en internationell sändare är alla enspråkigt finska. Två består av reklam för olika produkter och varumärken vid apoteket. En annan kommer från Plan International som marknadsförs en filmvisning vid biblioteket. Den sista skylten kommer från ett svenskt bolag, vars skrappåsar besökarna på idrottsområdet uppmuntras använda för att plocka upp skräp i naturen.

De privatpersoner som skyltar i Pyttis gör det med lite olika syfte. En skylt består av ett engelskspråkigt klotter vid busshållplatsen där ordet ”THUGS” är skrivet. Det här är den

enda enspråkigt engelska skylten inom kategorin *privata skyltar*. En annan person – vars katt är försvunnen – skyltar på finska och med en bild på den försvunna katten; skylten förekommer på flera ställen runt om i staden. Den sista är en typ av humoristisk reklam för en privatpersons Youtube-kanal, där sändaren vid sidan av en rolig bild uppmanar: ”Tilaa&nauti”.

Vid apoteket finns en skylt som har Finlands apotekarförbund som sändare. Skylten är enspråkigt finsk och handlar om instruktioner relaterade till covid-19. Den ena delen av skylten är identisk med en skylt som används utanför Nykarleby apotek, men där används både en svensk- och en finskspråkig variant av texten.

Sammanfattningsvis får svenska aldrig stå ensamt i Pyttis, varken på offentliga eller privata skyltar. De privata, enspråkiga skyltarna följer starkt den trend som finns i Pyttis lingvistiska landskap, nämligen att finska är det användbara språket. Det lingvistiska landskapet i Pyttis förutsätter att mottagaren i hög grad förstår finska.

6 Diskussion

Den här studien tar avstamp i den tvåspråkiga, finländska kontexten och undersöker tre orters lingvistiska landskap. I resultatredovisningen ovan framkommer en del gemensamma drag, men också skillnader i kommunerna Nykarleby, Kristinestad och Pyttis lingvistiska landskap. Det här tar jag fasta på i diskussionskapitlet.

6.1 Tvåspråkighet på tre orter

Svenska och finska är de mest framträdande språken i samtliga lingvistiska landskap, även om svenskan har en relativt liten och symbolisk roll i Pyttis. På samtliga orter är de offentliga skyltarna i högre grad flerspråkiga än de privata, även om det i Pyttis handlar om en mycket liten skillnad (ca 5 %-enheter). I Nykarleby är skillnaden något större (ca 15 %-enheter), medan Kristinestad har den största differensen mellan offentliga och privata skyltar (ca 30 %-enheter). I både Nykarleby och Kristinestad varierar vilket språk som används i prominent position beroende på om skylten är offentlig eller privat. I Nykarleby används svenska som prominent språk på nästan 90 % av de offentliga skyltarna, medan de privata skyltarna har svenska som prominent språk på hälften av

skyltarna och finska i prominent position på andra hälften. I Kristinestad är svenska prominent på ca 65 % av de offentliga skyltarna och finska prominent på ca 67 % av privata skyltar. I Pyttis används konsekvent finska som det prominenta språket.

6.2 Offentliga skyltar

På alla orter finns det enspråkiga, offentliga skyltar. I och med att de undersökta orterna är tvåspråkiga är det befogat att fundera över varför det på det hela taget finns enspråkiga offentliga skyltar. I Nykarleby är 33 % av offentliga skyltar enspråkiga, i Kristinestad är 15 % av offentliga skyltar enspråkiga och i Pyttis är 75 % av offentliga skyltar enspråkiga. Särskilt stor är andelen alltså i Pyttis. I Nykarleby finns det särskilt många enspråkiga skyltarna på olika idrottsplatser och det handlar ofta om namn som inte ges på finska på skyltar, även om namnet har en finskspråkig motsvarighet annanstans. De enspråkiga skyltarna är oftast på svenska och de enspråkigt finska skyltar som finns har främst posten som sändare. De enspråkiga, offentliga skyltarna i Kristinestad är få till antalet, men de fördelas också mellan så väl finska som svenska och engelska, vilket sticker ut. I Pyttis är de flesta offentliga skyltarna enspråkiga, alla utom två på finska. Här handlar det om så väl information vid idrottsplatserna, instruktioner vid biblioteket, busstidtabeller, meddelanden vid kommunhuset och information vid hälsovårdscentralen som endast ges på finska.

De utdrag ur språklagen jag hänvisar till i *kapitel 2.1* fastslår bland annat att myndighetens instruktioner, regler, meddelanden och allmän information ska ges på finska och svenska i tvåspråkiga kommuner. I Kristinestad finns få fall där myndigheter skyltar enspråkigt. I Nykarleby sker det här oftare, och i Pyttis handlar det om att systematiskt endast använda finska på offentliga skyltar. Det material jag samlat in i Kristinestad innehåller enstaka skyltar som enligt lagen ska vara tvåspråkiga, men på det hela taget tillgodoses båda språkgrupperna med all allmän information. Nykarleby och Pyttis uppfyller däremot inte språklagens krav på tvåspråkighet. I Nykarleby är det framför allt informationen inom idrottsdomänen som saknas på finska. I Pyttis är det endast i enstaka fall som myndigheterna informerar båda språkgrupperna. Det lingvistiska landskapet i Pyttis kräver att läsaren har goda kunskaper i finska och svenskan fyller främst en symbolisk funktion. De statliga affärsverken och bolagen – Posti delvis, men framför allt Forststyrelsen – använder sig av svenska, och det är därför främst de lokala

myndigheterna – kommunen och samkommunen för social- och hälsovårdstjänster (Kymsote) – som inte använder svenska i tillräckligt hög grad.

I Nykarleby finns mer än hälften av de enspråkiga, offentliga skyltarna på olika idrottsplatser. De här skyltarna är så gott som uteslutande skrivna på svenska. Det här väcker en fråga om huruvida idrottsdomänen inte direkt ses som en offentlig arena, även om det är kommunen som till största delen upprätthåller idrottsservicen. Å ena sidan kan informationen på idrottsplatserna knappast klassas som ”väsentlig för individens liv, hälsa och säkerhet samt för egendom och miljön” (Finlands språklag 6.6.2003/423:32§). Å andra sidan ska tvåspråkiga kommuner ”i sin service och i annan verksamhet utåt visa att den använder båda språken” (Finlands språklag 6.6.2003/423:23§). Det kan tyda på att de offentliga aktörerna inom den här domänen skulle placera sig närmare de privata aktörerna på Macalisters kontinuum (2010) och att domänen därför upplevs som en typ av gråzon, där informationen inte lika strikt behöver ges på båda språken. Jag har dock inte hittat stöd för detta i någon av de andra kommunerna. Kristinestads offentliga, enspråkiga skyltar är få till antalet och det finns ingen överrepresentation av enspråkiga skyltar inom idrottsdomänen i kategorin. Sett till alla enspråkiga skyltar, både offentliga och privata, utgörs en tredjedel dock av skyltar på idrottsplatser. I Pyttis är så många skyltar enspråkiga att Forststyrelsens höga grad av flerspråkighet gör att idrottsdomänen upplevs som i högre grad flerspråkig än resten av det lingvistiska landskapet.

I Nykarleby är idrottsdomänen den del av det offentliga lingvistiska landskapet som i högre grad bör vara tvåspråkigt för att säkerställa den finskspråkiga befolkningens tillgång till information och service. Enligt Spolsky och Coopers (1991) villkor om den förväntade läsaren i kombination med det som Backhaus (2007:58) tar upp angående skyltars indexikala funktion, antyder kommunen i nuläget att de vill tilltala och ge service åt i första hand en svenskspråkig publik på flertalet idrottsplatser. Då den kommunala myndigheten använder också finska inom domänen visar det på finskans användbarhet och status.

I Kristinestad får de enspråkiga, offentliga skyltarna en annan effekt, eftersom de fördelas mellan både nationalspråken och engelska. Så väl svenska som finska syns enspråkigt på offentliga skyltar, vilket ger en helhetsbild av att språken värderas lika. De enspråkiga skyltarna har i regel inget strikt informerande innehåll, bortsett från de två exempel jag

lyfter fram i kapitel 6.2.1 *Offentliga skyltar*. Den ena skylten jag lyfter fram handlar om ett författarbesök, troligtvis på svenska, och den andra om en svenskspråkig skylt vars finskspråkiga motsvarighet verkar ha ramlat eller rivits ner. På det hela taget bedömer jag att båda språkgruppernas behov av information tas i beaktande på offentliga skyltar i det lingvistiska landskapet i Kristinestad.

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att sambandet mellan en explicit språkpolicy, i det här fallet Finlands språklag (6.6.2003/423), och dess förverkligande i det lingvistiska landskapet är svagt. I de tre lingvistiska landskap jag undersöker förverkligas språklagens bestämmelser på olika sätt, och i undersökningen av Pyttis, och delvis Nykarleby, kan jag konstatera att lagen inte förverkligas i det lingvistiska landskapet. Det här överensstämmer med Spolsky (2004) som konstaterar att explicita språkpolicyer varken behöver realiseras i praktiken eller att en förverkligad språkpolicy får förväntad effekt. En explicit språkpolicy fungerar alltså inte ensamt som en effektiv intervention i det lingvistiska landskapet, även om Cenoz och Gorter (2006) noterar att Baskiens explicita språkpolicy ger minoritetsspråket mer synlighet i det lingvistiska landskapet, i jämförelse med Frieslands frånvaro av en liknande policy. I Nykarleby och Kristinestad speglas språklagen tydligare i det lingvistiska landskapet, vilket kan betyda att en explicit språkpolicy i kombination med andra faktorer får effekt i det offentliga rummets skyltning.

6.3 Privata skyltar

Spolsky (2004) beskriver språklig ideologi som en språkpolicy utan förvaltare. De privata skyltarna, som inte lyder under språklagen, berättar således mer om den faktiska språkliga ideologin inom språkgemenskapen. Eftersom privata skyltar i Finland inte utsätts för interventioner på samma sätt som offentliga gör finns det utrymme att förverkliga individuella språkliga strategier. Jag noterar att det finns skillnader mellan de offentliga och de privata skyltarna i materialet, men jämförelsen ger olika resultat beroende på ort.

I Nykarleby är de privata skyltarna något oftare enspråkiga än de offentliga skyltarna, men över hälften av de privata skyltarna är flerspråkiga. En stor skillnad syns i valet av prominent språk på flerspråkiga skyltar. Privata, regionala aktörer använder i regel svenska som prominent språk och privata, nationella aktörer sätter i regel finska i

prominent position. På enspråkiga skyltar gör samma mönster sig synligt, då enspråkigt finska skyltar är betydligt vanligare då sändaren verkar på nationell nivå. I Nykarleby influerar alltså nationella sändare det lingvistiska landskapet genom att ge finskan en starkare position. Här verkar alltså Nykarlebys lingvistiska landskap influeras av att finskans status är hög annanstans i landet, även om regionala aktörer föredrar svenskan.

I Kristinestad är de privata skyltarna betydligt mer sällan flerspråkiga än de offentliga. Liksom i Nykarleby är lite mer än hälften av de privata skyltarna flerspråkiga. Det som dock skiljer sig från Nykarleby är att de enspråkiga skyltarna fördelas jämnare mellan svenska, finska och engelska. I Kristinestad finns inte samma skillnad mellan regionala och nationella aktörer som i Nykarleby. På privata, flerspråkiga skyltar används finska som prominent språk i majoriteten av fallen, men på enspråkiga skyltar är svenska det vanligaste språket. Kristinestads lingvistiska landskap ger intrycket att nationalspråken ses som väldigt likvärdiga. Det är tydligt att båda språken anses användbara och att det finns en stark målgrupp för både svenska och finska skyltar. Jag baserar bedömningen på att inget av språken är ständigt prioriterat. Å ena sidan ges svenska företräde på offentliga flerspråkiga skyltar och på privata enspråkiga skyltar. Å andra sidan prioriteras finskan på privata, flerspråkiga skyltar. Helhetsbilden som skapas är i hög grad likvärdigt tvåspråkig. Därtill stöder den språkliga lekfullheten jag diskuterar i kapitel 6.2 *Kristinestad* uppfattningen om att språken anses tämligen jämlika på orten.

I Pyttis finns inte några desto större skillnader mellan offentliga och privata skyltar. Andelen flerspråkiga skyltar är liknande, finska och svenska används på alla flerspråkiga skyltar, både offentliga och privata, och engelska används bara ett fåtal gånger inom båda kategorierna. Den enda tydliga skillnaden syns i hur prominens uttrycks. På de offentliga skyltarna förstärks det prominenta språket med grafiska eller innehållsmässiga medel på 60 % av dem. Det här sker på bara 20 % av de privata skyltarna. Något liknande mönster syns inte på någon av de andra orterna, men eftersom de flerspråkiga skyltarna i Pyttis är så få till antalet är det svårt att dra några slutsatser kring resultatet. Intrycket av Pyttis LL som helhet är att man skyltar på snarlikt sätt oberoende om det handlar om offentliga eller privata skyltar. Finskan är uppenbart det huvudsakliga språket på alla typer av skyltar, och även om svenskan ges en del synlighet är den tydligt underordnad finskan. Svenska verkar inte ses som ett användbart språk i det offentliga rummet, utan målgruppen för det lingvistiska landskapet är kunnig i finska. Svenskan ges en liten, symbolisk funktion.

6.4 Språkfördelning och LL

Då det kommer till språklig demografi som en bakgrundsfaktor till LL verkar det utifrån mitt material som att den långt korrelerar med vilka språk som ges synlighet och prominens i det lingvistiska landskapet. Den här slutsatsen problematiseras genom paralleller till Syrjälä (2016) även om våra kartläggningar inte är jämförbara som sådana. Syrjälä har i studien samlat in material genom en betydligt större kartläggning av de tvåspråkiga orterna Karis och Grankulla. Karis språkliga demografi gör att jag vill lyfta fram orten i jämförelse med Kristinestad. Karis har en svenskspråkig majoritet på ungefär 60 % och en finsk minoritet på cirka 38 %. Syrjälä (2018a:59, 61) hittar dock bara svenska på strax över hälften av skyltarna. Finska finns på 65 % av skyltarna. Även om våra studier inte kan jämföras rakt av är det en betydande skillnad till det jag hittade i Kristinestad, en stad med en jämnare språklig demografi, där både svenska och finska syntes på dryga 80 % av skyltarna.

Syrjälä (2018a:59) beskriver att en viktig skillnad mellan hans orter är att ”medan Grankulla är en integrerad del av Helsingforsregionen, påminner Karis mer om en typisk finländsk småstad”. I jämförelsen Kristinestad – Karis funderar jag dock om det är Karis närhet till huvudstaden och huvudstadsregionen som gör den finskspråkiga influensen starkare. Kristinestad, som är en del av den österbottniska landsbygden, där jag upplever att den svenskspråkiga identiteten ofta är stark, hanterar språksituationen på ett annat sätt. Den geografiska kontexten spelar säkerligen in här, även om jag inte tror att svaret ligger i den. Karis är en något större stad än Kristinestad och är en del av kommunen Raseborg, en tvåspråkig kommun med liknande språklig demografi som Karis. Det finns flera tvåspråkiga kommuner runt omkring, de flesta har en någorlunda jämn fördelning av svenska och finska och ett par kommuner med mycket stark finska. Centraltätorten Ekenäs i Raseborg har en stark svenskspråkig majoritet (ca 80 %). Kristinestad är en egen kommun vars grannkommun Närpes har en svenskspråkig majoritet på nästan 80 %, men i övrigt är de närmast omkringliggande kommunerna enspråkigt finska. På det viset är Kristinestads angränsande kommuner demografiskt sett mer finskspråkiga.

Kristinestads grad av tvåspråkighet i det lingvistiska landskapet är hög, och jag kan inom ramen för den här studien inte svara på varför just den här staden lyckas ordna ett så

likvärdigt LL på svenska och finska, då t.ex. Karis inte lyckas ge samma synlighet åt båda nationalspråken. Gällande lingvistiska landskap och språklig demografi kan jag i den här studien konstatera att det på ett övergripande plan verkar finnas ett samband mellan språkfördelningen på orten och det lingvistiska landskapet. I ljuset av Syrjäläs (2018a) studier kan jag dock konstatera att det också handlar om andra avgörande faktorer. I vidare studier är det befogat att undersöka språkliga attityders roll i skapandet av det lingvistiska landskapet och med fördel kunde Kristinestad vara föremål för en sådan studie. Kristinestad lyckas skapa ett i hög grad likvärdigt lingvistiskt landskap i en tvåspråkig finländsk kontext.

Utifrån analysen av materialet från tre orter med varierande språkfördelning drar jag sammanfattningsvis två centrala slutsatser. Lingvistiska landskap och explicita språkpolicyer verkar, i enlighet med vad forskare tidigare konstaterat, inte heller i min studie ha något direkt samband. Explicita språkpolicyer förverkligas inte nödvändigtvis i praktiken. Språkpolicyer i Finland förverkligas på olika sätt i de tre undersökta lingvistiska landskapen, vilket tyder på att en explicit språkpolicy i relation till andra faktorer kan få effekt i det lingvistiska landskapet. Jag kan också konstatera att språklig demografi i någon mån har ett samband med det lingvistiska landskapet, men det här sker på ett mer övergripande plan. Resultaten från studien tyder på att det finns andra, mer betydande faktorer, vilka jag inte kan bestämma i den här avhandlingen.

Litteraturförteckning

- Backhaus, Peter (2007). *Linguistic landscapes: a comparative study of urban multilingualism in Tokyo*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Ben-Rafael, Eliezer; Shohamy, Elana; Amara, Muhamman Hasan & Trumper-Hecht, Nira (2006). Linguistic Landscape as Symbolic Construction of the Public Space: The Case of Israel. I: Gorter, Durk (red.), *Linguistic Landscape: A New Approach to Multilingualism*. Clevedon: Multilingual Matters. S. 7–31.
- Cenoz, Jasone & Gorter, Durk (2004). Linguistic landscape and minority languages. I: *International Journal of Multilingualism* 3(1). S. 67–80.
- Finlands postlag* 29.4.2011/415. <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2011/20110415>. Hämtad 17.4.2022.
- Finlands språklag* 6.6.2003/423. <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2003/20030423>. Hämtad 10.12.2021.
- Finlex (2013). *Statsrådets förordning om kommunernas språkliga status åren 2013–2022*. <https://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2013/20130053>. Hämtad 30.12.2021.
- Forststyrelsen (u.å.). *Forststyrelsens verksamhet i samernas hembygdsområde*. <https://www.metsa.fi/sv/jord-och-vatten/planering-av-omradesanvandningen/verksamhet-i-samernas-hembygdsomrade/>. Hämtad 09.04.2022.
- Gorter, Durk (2014). Linguistic landscape studies. I: *Handbook of pragmatics 2014(18)*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Gröhn, Christoffer (2021). Svensk text mindre och tunnare än den finska i kollektivtrafiken – JO anmärker på att svenskan jämföras med engelskan. I: *Svenska Yle* 11.11.2021 [webbtext]. Hämtad 30.12.2021.
- Järlehed, Johan (2011). Att läsa språkliga landskap. Några teoretiska utgångspunkter och kritiska kommentarer. I: Ahlstedt, Eva (red.), *Theorising Textuality. Theorising Reading. Om vetenskaplig teoribildning inom kultur- och litteraturforskning*. Göteborg: University of Gothenburg. S. 79–103.
- Kommunförbundet (2020). *Tvåspråkiga kommuner och tvåspråkighet*. <https://www.kommunforbundet.fi/kommuner-och-samkommuner/tvasprakiga-kommuner>. Hämtad 10.12.2021.
- Landry, Rordigue & Bourhis, Richard (1997). Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality an empirical study. I: *Journal of Language and Social Psychology* 16(1). S. 23–49.
- Macalister, John (2010). Emerging voices or linguistic silence?: Examining a New Zealand linguistic landscape. I: *Multilingua* 29(1). S. 55–75.
- Pyttis Kommun (u.å.). *Kommun*. <https://pyhtaa.fi/sv/kommun>.

- Reh, Mechthild (2004). Multilingual writing. A reader-oriented typology – with examples from Lira Municipality (Uganda). I: *International Journal of the Sociology of Language* 170. S. 1–41.
- Shohamy, Elana; Ben-Rafael, Eliezer & Barni, Monica (2010). *Linguistic landscape in the city*. Multilingual Matters [e-bok].
- Spolsky, Bernard (2004). *Language policy*. Cambridge: Cambridge University Press 2004.
- Spolsky, Bernard & Cooper, Robert L. (1991). *The languages of Jerusalem*. Oxford: Clarendon Press.
- Statistikcentralen (2021a). *11ra -- Nyckeltal för befolkningen efter område, 1990–2020*. https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/sv/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/. Hämtad 31.10.2021.
- Statistikcentralen (2021b). *11rm -- Språk efter kön kommunvis, 1990–2020*. https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/sv/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/. Hämtad 31.10.2021.
- Svensk ordbok (2021), 'skylt'. <https://svenska.se/tre/?sok=skylt&pz=1>. Hämtad 9.1.2022. [webbutgåva]
- Svenska språknämnden i Finland (2015). Svenska språknämndens ställningstagande till namnet Posti. I: *Språkbruk 2015*(1). <https://www.sprakbruk.fi/-/svenska-spraknamndens-stallningstagande-till-namnet-posti>. Hämtad 10.04.2022.
- Syrjälä, Väinö (2018a). *Namn – språk – ställe: Språkbrukarna i Svenskfinlands offentliga rum*. Helsingfors: Helsingfors Universitet 2018.
- Syrjälä, Väinö (2018b). Ungdomar observerar lingvistiska landskap. I: Silén, Beatrice; Lehti-Eklund, Hanna; Huhtala, Anne; Stenberg-Sirén, Jenny & Syrjälä, Väinö (red.), *Svenskan i Finland 17*. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Syrjälä, Väinö (2016). Namn i gatubilden – om namn i Svenskfinlands lingvistiska landskap. I: Sejer Danielsen, Martin; Eggert, Birgit & Jakobsen, Johnny G.G. (red.), *Navn og navnebaerer: Rapport fra NORNAs 45. symposium i Skagen 1.–4. oktober 2014*. Uppsala: NORNA-förlaget. S. 263–286
- Syrjälä, Väinö (2015). Svenskan i Helsingfors metro. En studie av ett lingvistiskt landskap. I: Forsskåhl, Mona; Kivilehto, Marja; Koivisto, Johanna & Metsä, Pasi (red.), *Svenskan i Finland 15*. Tampere: Tampere University Press. S. 350–365.
- Österbottens räddningsverk (2020). *Österbottens räddningsverk*. <https://www.pohjanmaanpelastuslaitos.fi/raddningsverket>. Hämtad 5.4.2022.